

FÖRSVARETS

FORUM

FÖRSVARSMAKTENS PERSONALTIDNING | NR 2/2015

ALLTID MED FOKUS, ALDRIG I FOKUS

COMBAT CAMERA DOKUMENTERAR VÅR VERKSAMHET

LOGISTIKLÖSAREN på Indiska oceanen

Försvara dig från **FRÄMMANDE UNDERRÄTTELSEINHÄMTNING**

SABOTAGESTOPPARNA på 13:e säkerhetsbataljonen

PLUS: NÄTBASERAT LÄRANDE | FLYGSKOLAN SOM INTE ÄR SOM ANDRA | LUFTBRO TILL MALI
| UBÅTSFLOTTILJEN INIFRÅN | KRÖNIKÖREN: I ERA FOTSPÅR |

NATIONELLT OCH INTERNATIONELLT

NÄR DETTA SKRIVS går arbetet med den försvarspolitiska inriktningspropositionen in i sin slutfas. Därefter står riksdagen beredda att överta stafettspinnen för att föra projektet i mål i form av ett försvarsbeslut före sommaruppehållet. Detta är förstås en politisk process, driven av våra politiska företrädare i regering och riksdag. Från Försvarsmaktens sida har vi redovisat vår bedömning av hur vi bör öka försvarsförmågan.

I den försvarspolitiska debatten framförs en rad uppfattningar om såväl de ekonomiska ramarna som vilka prioriteringar som bör göras

utvecklingen i Sveriges närområde, som är dimensionerande för våra försvarsanslag kommande år.

Samtidigt måste vi klara att hålla både den nationella och den internationella dimensionen levande. Försvarsmakten är högt efterfrågad internationellt. De bidrag vi ger till olika fredsinsatser, nu inte minst i Mali, är mycket viktiga. Detta är något jag tydligt fick bekräftat när jag i mars besökte FN-högkvarteret i New York för ett möte med över 100 försvarschefer från när och fjärran.

Vårt internationella deltagande bidrar dessutom till att främja det intresse Sverige har av en stabil glo-

” Det vi lär oss i Mali gör oss vassare även på hemmaplan. ”

inom dessa ramar. Och så ska det vara – jag är den förste att välkomna det stora intresse och den debattlusta som nu präglar försvarspolitiken. Välkommet är också det faktum att ingen seriös debattör ifrågasätter den övergripande målbilden: att vi de närmaste åren måste stärka den operativa förmågan och att detta kräver ökade försvarsanslag.

Samtidigt vill jag gärna framhålla att Försvarsmakten, helt naturligt, har den viktiga fördelen att vi har möjlighet att värdera våra krigsförband i operativa spel. Detta ger oss möjlighet att med hög upplösningsgrad läsa av den sammanlagda effekten av olika lösningar. Och inriktningen är naturligtvis att, i enlighet med den politiska intentionen som den uttrycks i Försvarsberedningen, på bästa sätt stärka svensk försvarsförmåga. Våra förslag ska läsas med detta i åtanke.

Det är förstås helt riktigt att det är de nationella behoven, i ljuset av

bal omvärld där för oss avgörande flöden kan upprätthållas. Det har också en direkt kompetenshöjande effekt – det vi lär oss i Mali gör oss vassare även på hemmaplan. Låt oss därför aldrig se det nationella och det internationella som ett motsatsförhållande – det är precis tvärtom!

SVERKER GÖRANSON
Överbefälhavare

s2 ÖB:S LEDARE

s4 AKTUELLT
med På Ny Post

s10 PORTRÄTTET
Maja Vågberg

s19 FÖRBANDET
13:e SäkBat

s22 TEKNIK
Drönare

s23 NGCM
Gender

s24 INTERNATIONELLT
Bergskonferens

s28 FÖRBANDET
1.ubflj

s30 UTBILDNING
Nätbaserat lärande

s34 ÖVERLEVNAD
I dag ska vi inte dö

s36 INSATS
Luftbro till Mali

s38 GSS/T
Försvarsintresse x2

s42 BESÖKET
Combat Camera

s54 TILL SIST
Släppspännen

s56 VETT&ÄGILJETT

s57 ÅSIKTEN

s58 KRÖNIKAN
Terese Cristiansson

s59 BILDEN

DET KOM ETT MEJL...

FÖR NÅGRA VECKOR SEDAN plingade det till i inkorgen.

På perfekt engelska förklarade avsändaren sina avsikter: som samlare ville denne ha hjälp med några klistermärken på förbandstecken. Inget konstigt egentligen. Och jag gissar att du, liksom jag har för vana att vara hjälpsam. Tillmötesgående. Tjänstvillig.

Men det var något med mejlet och dess avsändare som inte kändes helt rätt.

Jag rådfrågade en kollega, som också är stabens säkerhetsansvarige. Kollegan tittade på mejlet, log, sa "kontaktförsök" – och tog ärendet vidare.

Läs och lär mer på sidorna 12–18 om hur utländska underrättelseaktörer arbetar för att försöka kontakta och i förlängningen komma åt oss i Försvarsmakten.

Hur det gick med klistermärkena? Ibland är inget svar också ett svar.

DAG ENANDER

Redaktör Försvarets forum

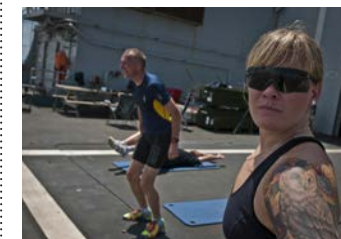
FOKUS: SÄKERHET. Främmande underrättelseaktörer arbetar mer aktivt mot Försvarsmakten och dess personal. Se hur du skyddar dig på s12–18.

PEDAGOGIK: FLYGSKOLAN. Här hotas ingen med att flyga fraktflyg fyllda med hundbajs i plast från Hong Kong. Läs mer på s25–27.

VAPEN: HKP 14. Försenad. Fördryad. Och förbannat bra. Nu kommer allt fler Helikopter 14 i tjänst. Läs på s39–41.

PÅ JOBBET: KVARTERMÄSTAREN MAJA. Hon har koll på allas materiel under ME04. Och ser till att styrkechefen får bättre stridsvärde. Läs på s51–53.

REDAKTION. Försvarsmaktens personaltidning finns även på www.forsvarsmakten.se och emilia. **Kontakt:** ff-red@mil.se, telefon: 08-788 88 88 (Informationsstaben). **Ansvarig utgivare:** Erik Lagersten, informationsdirektör. **Redaktör:** Dag Enander, dag.enander@mil.se, Försvarsmaktens informationsstab. **Art Director:** Markus Hillborg, Make Your Mark, Stockholm. **Tryckt:** Elanders Sverige AB. Redaktionen förbehåller sig rätten att bearbeta inkommet material. Enskilda artiklar ger inte nödvändigtvis uttryck för Försvarsmaktens officiella ståndpunkt. Nästa textdeadline: 26 maj 2015. Beräknad utgivningsdag: 16 juni 2015. För ej beställt material ansvaras ej. ISSN 1100-8245. Genrebilder från Shutterstock. Foto, omslag: Magnus Glans.

UPPDATERINGAR GÖR PRIO TRÖGT

– När Prio uppdateras mellan den 30 april och den 18 maj kommer systemet tidvis att upplevas som trögt. Restriktioner råder för att minimera risken för allvarliga fel, som kan göra att systemet måste stängas ned och i värsta fall försena Go Live, säger Per Brink, Go Live-ansvarig Prio.

Den 4 maj mellan klockan 12.00 till 17.00 och övriga vardagar 07.00–17.00 kommer du att kunna skapa kundvagn från katalog och fritext, tidsrapportera, hantera reseansökningar och reseräkningar. Övriga funktioner får inte användas under Go Live-perioden, då det medför fel i logistik, skapar fel saldon med mera.

– Om detta inte respekteras kommer användare att utestängas från systemet. Det är viktigt att du under perioden dokumenterar ditt arbete i egna anteckningar eftersom störningar och fel kan uppstå, säger Per Brink.

Möjligheterna att få support vid fel i Prio är begränsade under den här perioden eftersom driftsättningsaktiviteter pågår parallellt och är prioriterade.

Inför införandet kommer aktuell information för dig som Prio-användare att publiceras på intranätet emilia.

PRIO ÖPPET:

- ✓ 2015-05-04, klockan 12.00–17.00
- ✓ 2015-05-05 till 2015-05-08, klockan 07.00–17.00
- ✓ 2015-05-11 till 2015-05-13, klockan 07.00–17.00

PRIO STÄNGT:

- ✓ 2015-04-30 klockan 13.00 till 2015-05-04 klockan 12.00
- ✓ 2015-05-04 till 2015-05-08 klockan 17.00–07.00
- ✓ 2015-05-08 klockan 17.00 till 2015-05-11 klockan 07.00
- ✓ 2015-05-13 klockan 17.00 till 2015-05-18 klockan 08.00

CITATET:

"Det vi tycker var väl avvägt är ju de 6,2 miljarder som vi har presenterat."

Finansminister Magdalena Andersson som svar på frågan om regeringen är beredd att skjuta till ännu mer pengar inför det kommande försvarsbeslutet, som ska gälla de kommande fem åren. Enligt Försvarsmaktens beräkningar behövs det fyra miljarder per år under kommande fyra år för att kunna leverera det som politikerna beslutat om.

I KORTHET

BESTÄLLNING

TVÅ UBÅTAR BESTÄLLDA

Den 19 mars bemyndigade regeringen Försvarsmakten att beställa nästa generations ubåtar (NGU). Det ingår i det avtal som Saab och Försvarets Materielverk FMV skrev i juni 2014, rörande säkerställandet av Sveriges undervattensförmåga för perioden 2015–2024. Ubåtarna ska levereras 2022 och till en maximal kostnad av 8,2 miljarder kronor.

– Undervattensförmågan är en central del av det svenska försvaret och ett väsentligt säkerhetsintresse. Beställningen kommer att säkra den svenska ubåtsförmågan bortom 2030, säger försvarsminister Peter Hultqvist.

VINNARE I

HAN VANN ÅRETS FRAMTIDSCHEF

Carl-Johan Olofsson på Arméns Jägarbataljon/I 19 vann på Chefgalan utmärkelsen Årets Framtidschef med motiveringen "Genom sitt ledarskap har han visat på stor förmåga att hantera utmanande uppgifter och skapar stark tillit i gruppen även i extrema situationer". Försvarets forum gratulerar Carl-Johan!

VINNARE 2

VI VANN COLOMBI ÄGG

Tidningen Dagens Samhälle, utgiven av Sveriges Kommuner och Landsting delar varje år ut priset Colombi Ägg till den myndighet som lyckats bäst med sin reklam mot beslutsfattare inom den offentliga marknaden. Och i år var det Försvarsmaktens kampanj "Vill du behålla din personal? Låt dem byta jobb emellanåt." som vann.

Superadministratören som avlastar

På försök har Carina Enström och sju andra administratörer anställts på I 19, allt för att lätta den administrativa bördan för förbandets plutonschefer. – Med administration som huvuduppgift kan jag höja tempo och kvalitet på det administrativa arbetet samtidigt som plutoncheferna avlastas och kan sköta sina huvudsakliga arbetsuppgifter, säger hon.

Text *Aurora Gullberg/Prio*

Vid Försvarsmaktens medarbetarundersökning FM Vind framkom att medarbetarna upplever en stress när de parallellt med sina huvudsakliga arbetsuppgifter förväntas sköta alltmer administration. Därför genomförs just nu ett pilotförsök där administratörer anställts för att hantera den lokala administrationen.

Det Carina och hennes kollegor ansvarar för är bland annat registrering av medarbetarnas arbetade tid, sjukfrånvaro, ledighetsuttag och tillägg som till exempel

övningsdygn, jour och övertid. De lägger också in skiftplanering, åtgärdslistor och registrerar anhörigdata, listor från ekonomiavdelningen, lathundar, manualer och statistik över sjukfrånvaro.

– För mig som dagligen arbetar med administration och i system Prio går arbetet avsevärt snabbare än för en säl-

lananvändare. Det är också lätt för mig att identifiera de mest effektiva sätten att utföra uppgifter på, till exempel att massregistrera anställda med samma tillägg och arbetstider, säger Carina som sköter det administrativa arbetet på 2:a pansarskyttekompaniet på I 19.

Carina Enström.

En annan fördel är att hon hela tiden sitter vid en telefon och därför lätt kan kontakta HR Direkt om fel eller frågor uppstår.

– Istället för att fem plutonschefer ringer HR Direkt om samma sak så sköter nu jag den kontakten.

Det ger mer verksamhetstid för plutoncheferna. Och de uppskattar det jag gör, felen har blivit färre och de säger att de kan vara ute med truppen betydligt mer sedan jag började, säger Carina.

Pilotförsöket med lokala administratörer pågår resten av året och omfattar förbanden F 17, 3.sjöstridsflyg och I 19.

I KORTHET

MILITÄRA SKID-VM

LOVORDADE TÄVLINGAR

När militära skid-VM avgjordes i Boden i mars deltog 18 nationer. Bästa poängplockande nation blev Frankrike med Sverige på en fjärdeplats – men arrangemangen var de bästa någonsin. I alla fall om man ska tro Luiz Serrano, högste representant från CISM, organisationen som gett Sverige uppdraget att arrangera tävlingarna.

– Detta är det bästa mästerskap jag varit på. Jag har aldrig sett en så välorganiserad tävling. Sverige har lyckats arrangera tävlingarna på ett enkelt, men effektivt sätt, med fokus på atleterna, precis som det ska vara, säger brasilianaren och menar att många av de 134 medlemsländerna i CISM tvekar inför att arrangera ett världsmästerskap, eftersom de tror att det ska vara dyrt och ansträngande.

– De borde lära sig av Sverige. Lägg mer fokus på att tävlingarna ska vara bra för atleterna och inte så mycket krut på arrangemang runt om kring.

SÄKERHETSTIPS

VÄND BORT DIN SKÄRM

Förra året började allt fler privatpersoner flyga drönare och flygfotografera omgivningen. På flera av Högkvarterets kontor är det möjligt att med sådana drönare utrustade med kamera kika in genom fönsterna. Då många medarbetare jobbar med sekretessbelagd information, kan det vara klokt att vända bort bildskärmar från fönster och obehörig insyn – och det kanske är detsamma på andra förband?

FÖRTYDLIGANDE KRING DE MILITÄRA REGIONERNA

Visst var det Militär Region Mitt som ledde arbetet med släckningen av den stora skogsbranden i somras?

En regional stab ledde släckningsarbetet – inte en militär region.

– Nej, en militär region i sig är bara en geografisk avgränsning. Den organisatoriska enheten som ledde arbetet var en regional stab, säger Kenneth Tillberg, chef planeringssektionen på Högkvarterets insatsstab och han jämför med län och länsstyrelser.

– Kronobergs län är en sak, länsstyrelsen i Kronobergs län är helt annan sak.

En småsak kan tyckas, men när Försvarsmakten försöker öka den civila världens kunskaper om hur man medverkar i samhällets krisplanering och tar del av Försvarsmaktens försvarsplanering är det viktigt att funktioner benämns på rätt sätt för att undvika förvirring.

Alltså: en militär region är ett område, en regional stab är aktören. Klart som korvspad.

UNDERSÖKNING!

SÄG SANNINGEN OM FÖRSVARETS FORUM

Bli inte förvånad om du under slutet av april eller början av maj blir uppringd av undersökningsföretaget Demoskop. De har nämligen fått uppdraget att undersöka vad medarbetarna tycker om Försvarsmaktens medarbetarkommunikation. Självklart behöver du inte ställa upp på den anonyma undersökningen, men då missar du också chansen att säga vad du vill se mer och mindre av i din personaltidning.

I KORTHET

ÖVNING

VINTERSOL MED DANSKT DELTAGANDE

När övningen Vintersol hölls testades också nordiskt försvarssamarbete i praktiken: den anfallande B-styrkan bestod av ett dansk pansarskyttekompani och en stridsvagnspluton från Skaraborgs regemente i Skövde.

Och det blev en lyckad övning för de över 1 000 deltagarna från nio förband.

– Vi ska vara riktigt nöjda, vi har fått öva i ett stort område på civil mark, vi har fått samverka med flera andra förband och vi har haft en kvalificerad motståndare. Jag även pratat med den danske brigadchefen som är mycket nöjd. De vill väldigt gärna vara med i Vintersol nästa år igen, säger övningsledaren Mikael Frisell.

PRIO

SJUK OCH FRISKANMÄL NÄRSOMHELST

Nu kan du som chef sjukanmäla en medarbetare i Prio närsomhelst under månaden, detsamma gäller för dig som varit sjuk och ska friskanmäla dig. Detta har tidigare inte varit möjligt under systemets låsningsperioder.

PRIO

SLUT PÅ PAPPER!

Från och med april slutar Försvarsmakten att skicka ut lönespecifikationerna på papper. Istället hittar du din lönespecifikation i Prio, normalt sett fyra dagar före utbetalningsdag. Därmed bidrar Försvarsmakten till att minska negativ miljöpåverkan till följd av pappersanvändning och distribution samtidigt som man sparar pengar. Undantag görs för till exempel GSS/T, reservofficerare, personal i insats, föräldralediga och långtids-sjukskrivna medarbetare som även i fortsättningen får sin lönespecifikation i brevlådan.

REPKÖERNA KORTAS

Nu satsas pengar på att minska kön med materiel som har eftersatt underhåll och som väntar på reparation. Försvarslogistikchefen Thomas Engevall ser fram emot resultatet av FMV:s och Försvarsmaktens gemensamma ansträngning.

– Förhoppningsvis ska förbanden redan i år märka att det blir en högre tillgänglighet på sådan materiel de behöver i den dagliga verksamheten. De stora effekterna kommer dock först 2016 och året därefter, säger han.

Den främsta satsningen blir på så kallad markmateriel, där också flest objekt står i kö.

Fordon såväl standardfordon som stridsfordon, lednings- och sambandssystem samt en rad andra komponenter kommer att åtgärdas. Underhållet på förräddat materiel ska också successivt åtgärdas så det finns reservkomponenter tillgängliga för förbanden.

– Hur snabbt vi kan minska köerna handlar till viss del om verkstädernas kapacitet. Det hjälper inte alltid att bara hålla ned pengar. Men vissa jobb kan också läggas ut till civila företag, säger Thomas Engevall.

Arbetet bedrivs enligt ny modell där FMV har ett stort ansvar för att prioritera, planera och genomföra åtgärderna utifrån Försvarsmaktens behov och krav.

I KORTHET

AVSIKTSFÖRKLARING

NYTT SAMARBETE FÖR DELTIDSSOLDATER

Försvarsmakten har genom avsiktsförklaring med VRE inlett ett samarbete som omfattar hel- och deltidstjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän i syfte att stärka parternas långsiktiga kompetensförsörjning med fokus på personal inom skol- och utbildningsvärlden.

– Samarbetet med VRE Education AB har ett värde för båda parter i form av bland annat affärsnytta och kostnadseffektivitet. Försvarsmakten har en genomtänkt värdegrund och utbildning, vilket gör att våra anställda ofta uppfattas ofta som goda förebilder. Jag är därför glad över att Försvarsmakten nu kan vara med och bidra till att utveckla skolvärlden, säger Per-Olof Stålesjö, Försvarsmaktens personaldirektör.

LOGISTIK

NYGAMMALT KÖK PÅ PLATS I MALI

Nu slipper svenska soldater i Timbuktu att äta mjukkonserver, för nu är köket äntligen på plats. Och det topp-moderna köket har redan testats i en tidigare insats: Senast det var i bruk var i Afghanistan, där det stod på Camp Monitor i Shebergan i ungefär ett år. När svenskarna lämnade den campen togs köket isär, skickades hem och rengjordes. Det består av sex containrar som satts ihop och i sin tur byggts ihop med en tältmat-sal. Det är byggt för att servera 750 måltider tre gånger om dagen, men när kokgruppen är fullbemannad kan 1 000 portioner serveras i stöten. I väntan på det blir det långa dagar för kokgruppen, med dagar som börjar 04.30 på morgonen och ibland inte slutar förrän vid nio-tiden på kvällen.

– Det går bra eftersom vi får så mycket stöd och uppskattning, säger kocken Jessica Jansen.

Vi ska ta en CHODfie, inga mera selfies...

ÖB Sverker Göranson i plåtartagen.

När de nordiska försvarscheferna – på engelska Chief of Defense, förkortat CHOD – samlades i Luleå i mars, trängde ÖB Sverker Göranson ihop sina nordiska kollegor framför en Jas Gripen och tog tider-nas troligen första CHOD:ie. Det fotograferades så klart

av de närvarande fotograferna, vilket i sin tur plåtades av Försvarets forums egen fotograf.

ÖB:s självtagna bild hamnade på Instagram och har i skrivande stund 1384 Gilla-markeringar, vilket gör den bilden till en av de mest gillade.

RÄTTNING!

• Spatie är en typografisk term och innebär ett fast mellanrum mellan två tecken som är en fjärdedels fyrkant. I alla förkortningar inom Försvarsmakten mellan bokstav och siffra ska det vara en spatie, alltså A9, F 17, ME 04 och så vidare. Ibland är det inte en spatie där det ska vara en spatie och det är så klart inte rätt.

• På **sidan 5** påstås det första svenska förbandet ha medaljerats i Mali – men redan den 6 juni 2014 fick Pär Flyghed och Joakim

Peru sina medaljer på plats. Därefter har ett antal medarbetare fått FN:s Minusma-medalj på plats.

• På **sidan 9** omnämns ett förband som Försvarsmaktens Medicincentrum. Det finns så klart inget förband som heter så – det korrekta namnet är Försvarsmedicincentrum, förkortat FöMedC.

• Tyckte du också ingressen i artikeln på **sidan 5** kändes bekant? Det kan bero på att du läste den redan i numret innan – Tryckfels-lämnade tyvärr kvar den.

• På **sidan 17** står det att Försvarsmakten och FMV är två fristående, juridiska personer. Det stämmer inte: alla myndigheter under regeringen är en och samma juridiska person tillsammans.

• På **sidan 25** omnämns ett annat förband som Sjökrigsskolan. Det finns ju inget förband som heter så – däremot finns Sjöstridsskolan!

• Bilderna på **sidorna 28–31** var tagna av Mattias Nurmela och Mats Nyström/Com-Cam

I KORTHET

FLYGPLANSLEVERANS

SISTA GRIPEN LEVERERAD

Onsdagen 19 mars levererades den sista Jas 39C till flygvapnet, närmare bestämt till Blekinge flygflottilj F 17. I och med detta så har flygvapnet fått sina beställda Gripar. Totalt sett beställdes 204 stycken plan. I dag finns det drygt 90 stycken i svenska flygvapnet. Utöver dessa är det en del som är leasade till andra länder. Nästa generations Gripen är under framtagnings och kommer att introduceras efter 2020.

SWECCIS

LÅNGSIKTIG LEDNINGSSYSTEM

Nyligen beslutade regeringen att Försvarsmakten får anskaffa hård- och mjukvara till uppbyggnaden av informations- och ledningssystemet Sweccis under en tioårsperiod. Sweccis är en förkortning av Swedish Command, Control and Information System. Sweccis är i första hand avsett för högre taktisk och operativ ledning. Systemet kommer ge möjlighet till planering, orderdelgivning, genomförande och uppföljning av operationer genom hela ledningskedjan, ner till insatta förband.

MEDALJERING

ARMÉCHEFEN BELÖNAD

Den 27 februari mottog generalmajor och arméchef Anders Brännström Officerarnes målskjutningsförbunds kungliga belöningsmedalj i guld. Motivet för tilldelningen är Brännströms mångåriga arbete för officerarnas personliga färdighet. Officerarnes Målskjutningsförbund skapades 1859 av prins Oscar, sedermera Oscar II.

PÅ NY POST

Försvarsmakten placerar överste **Anders Löfberg** som tillförordnad ställföreträdande chef för Ledningsstabens inriktningsavdelning vid Högkvarteret från och med 22 januari 2015 och tills vidare, dock längst till och med 17 maj 2015.

Försvarsmakten placerar överste **Per Gunnar Persson** som tjänsteförordnad chef Genomförandeavdelningen vid FMLOG Stab från och med 1 februari 2015 och som längst till 30 juni 2015.

Försvarsmakten placerar överste **Lars-Olof Corneliusson** till Utrikesdepartementets förfogande som militärrådgivare under perioden 1 mars 2015 och tills vidare, dock längst till och med 28 februari 2017. Vid tillträdet på befattningen befordras Corneliusson till brigadgeneral.

Försvarsmakten placerar överste **Filip Ingelsson** som chef underrättelsekontoret vid Must, Högkvarteret under perioden 1 mars 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2020.

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Claes Isoz** som chef LEDS PLAN EK UA vid Högkvarteret under perioden 16 mars 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2019. Vid tillträdet på befattningen befordras Isoz till överste.

Försvarsmakten placerar överste **Mikael Johnsson** till förfogande för LEDS PLAN EK UA vid Högkvarteret under perioden 16 mars 2015 och tills vidare, dock

längst till och med 30 september 2015.

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Sven Antonsson** som tillförordnad chef MSS under perioden 11 maj 2015 och tills vidare, dock längst till och med 2 augusti 2015.

Försvarsmakten placerar överste **Gustaf Fahl** som ställföreträdande chef FLOG vid Högkvarteret under perioden 1 juni 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2019.

Försvarsmakten konstituerar överstelöjtnant **Fredrik Zetterberg** till överste under våren 2015 vid de tillfällen som internationell övningsverksamhet genomförs. Övningsverksamheten syftar till att förbereda Zetterberg för uppgiften Spokesperson Afghanistan från och med 1 juni 2015. Detta beslut gäller fram till 30 juni 2015.

Försvarsmakten placerar därefter Zetterberg till C INSATS förfogande som Spokesperson Resolute Support Mission under perioden 1 juli 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2016. Zetterberg befordras till överste 1 juli 2015. Försvarsmakten placerar blivande överste Fredrik Zetterberg som chef SWEDEC under perioden 1 april 2016 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2020.

Försvarsmakten förlänger brigadgeneral **Roland Ekenberg** i nuvarande befattning som Rikshemvärnschef från och med 1 juli 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2018.

Försvarsmakten förlänger placeringen för överste **Ingemar Adolfsson**

som ställföreträdande chef för den svenska delegationen i NNCS, Korea under perioden 1 augusti 2015 och tills vidare, dock längst till och med 28 januari 2016.

Försvarsmakten placerar överste **Peter Hederstedt** till förfogande vid LEDS i Högkvarteret under perioden 1 augusti 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2016.

Försvarsmakten placerar överste **Michael Nilsson** som chef MSS under perioden 3 augusti 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2019.

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Peter Nilsson** som tillförordnad chef Södra Skånska regementet (P7) samt chef militärregion Syd under perioden 3 augusti 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2015.

Försvarsmakten förlänger överste **Mats Johansson** som chef J57, INSS vid Högkvarteret från och med 1 september 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2016.

Försvarsmakten förlänger överste **Ronnie Nilsson** som chef SWEDEC under perioden 1 oktober 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2016.

Försvarsmakten förlänger överste **Bengt Nylander** som avdelningschef J2, INSS vid Högkvarteret under perioden 1 december 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2017.

I maj åker Maja till Tokyo och tävlar i VM. Tävlingsarna avgörs i Nippon Budokan – världsberömd idrottsarena som är lika känd som konsertarea: här har alla från Ozzy till Blur och Bob Dylan spelat in livealbum.

SVÄRDETS VÄG

”Tjejen med valkar i händerna, fula fötter och blåmärken var jag och jag trivs med det än i dag.”

”Det var slumpen som gjorde att jag började med just kendo. Jag var nyinflyttad i Umeå och hade inget större socialt nätverk och dessutom hade jag gått länge med någon tanke på att komma i form. En vägg på universitetet var tapetserad med affischer om kendo och tiderna pas-sade så jag gick dit. Min första tanke när jag kom in i lokalen och såg vad de höll på med var ’aldrig i livet, jag vänder om’. Men så började tränaren prata med

MAJA VÄRBERG

Jobbar som: CBRN-lärare på SkyddC.

Familj: Gift, föräldrar och syskon. **Bor:**

Umeå. **Lyssnar på:** Det korridorsgrannarna på jobbet lyssnar på. **Ålder:** Nyss fyllda 30 år. Tränar Kendo och har svart bälte av tredje graden av åtta. ”Åttonde graden kan du tidigast nå som 46-åring, om du har tränat hela livet. Man blir aldrig fullärd eller fulländad i sin stridsteknik.”

mig och visade mig var omklädningsrummet låg och sen det första passet för tio år sedan har jag varit fast. Det var helt enkelt jag. Tjejen med valkar i händerna, fula fötter och blåmärken var jag och jag trivs med det än i dag. De fula fötterna kommer sig av att man alltid är barfota i kendo och det gör huden väldigt tjock. De påminner nästan om hovar.

Kendo är en fullkontaktssport som har sitt ursprung i samurajens stridskonst med japanska svärd, och kendo betyder i stora drag ”Svärdets väg” på japanska. Det är en stridsteknik som testas genom matcher mellan två motståndare. Det gäller att träffa motståndaren med svärdet i huvudet, halsen, magen eller på

handlederna. Varje träff är värd en poäng och det är först till två poäng som vinner. En vanlig match pågår i ungefär fyra minuter.

Snabbhet, precision och uthållighet är viktiga komponenter i träningen men det är också en strategisk sport och det är viktigt att kunna tänka flera steg framåt och försöka förutse motståndarens kommande drag. Man måste kunna lura motståndaren och pressa henne eller honom till att göra felsteg och misstag så att man kan få in sin träff.

Och strategiskt tänkande, uthållighet och precision är egenskaper man även behöver i Försvarsmakten. I mitt jobb som CBRN-lärare har jag nytta av alla de egenskaper-na. Och precis som i Försvarsmakten finns det ett strikt gradsystem i kendo också.

Många av mina kollegor tror att jag är en sadist som utövar den här sporten. Och det kanske jag är men inte när det gäller kendo. Träffar man rätt gör det inte alls ont. Det är när motståndaren träffar fel med svärdet som det kan göra ont. Det viktigaste är att man inte är rädd för att förlora och även det är en lärdom jag bär med mig både i jobbet och privat.

I maj åker jag och mitt lag till Tokyo för att tävla i VM. Det är en superstor grej! Jag har tränat riktigt hårt för det. Då kommer vi att tävla i världens största tävlingslokal för kendo. Kendo är den näst mest kända sporten i Japan efter baseball. ””

Text **Therese Fagerstedt/InfoS**

Foto **Wilhelm Guldbrand/SkyddC**

Läs mer om hur det går för Maja och hennes lag i VM på www.16wkc.jp

KÄNN DIG SÄKER

DET SÄKERHETSPOLITISKA LÄGET I VÄRLDEN OCH RUNT SVERIGE HAR FÖRÄNDRATS. OCH FÖRSÄMRATS. DÄRMED ÄR DET ÄNNU VIKTIGARE FÖR ALLA MEDARBETARE I FÖRSVARSMAKTEN ATT TÄNKA PÅ SÄKERHETEN: **HUR DU ANVÄNDER DIGITALA VERKTYG I VARDAGEN. VEM SOM INTRESSERAR SIG FÖR VAD DU JOBBAR MED. OCH NÄR DU SKA VARA LITE EXTRA VAKSAM.** PÅ DE KOMMANDE SEX SIDORNA KAN DU LÄRA DIG MER OM RISKERNA – MEN OCKSÅ HUR DU MINIMERAR DEM.

Text

Dag Enander/InfoS

Illustration

Mats Jerndahl

DE DIGITALA RISKERNA

FÖRTROENDESKADA I FICKAN?

ETT MODERNT USB-minne väger bara några gram men kan ändå rymma miljontals sidor med skriven information: i PDF-format skulle den klassiska blåa lagboken med sina 4000 sidor rymmas i över 500 exemplar på en 32 gigabytes sticka.

Det är smidigt att kunna bära med sig så mycket lättillgänglig data, men att lägga sekretessklassad information på ett USB-minne

är en mycket dålig idé.

– Främst för att USB-minnen i och med sin storlek är som gjorda för att tappa bort. Tyvärr är det vanligt att mycket och vitt skild arbetsinformation samlas på ett minne. Även om det bara handlar om öppna uppgifter kan det vålla stor skada för Försvarsmaktens förtroende. Vi i Försvarsmakten borde vara i topp bland myndigheter när det gäller IT-säkerhet men så är inte alltid fallet, säger Mattias Hanson, chef för Säkerhetskontoret på Must.

Han menar att förtroendeskador

för en försvarsmakt kan vara förödande. Ett exempel är hur Twitter-kontot för amerikanska US Central Command nyligen hackades och IS-propaganda publicerades där.

– Hackarna kom inte åt någon konfidentiell information men förtroendet fick sig en rejäl törn. Vi i Försvarsmakten måste vara duktiga på att uppdatera och säkra våra IT-system, annars finns en risk att de går ned vid en cyberattack.

Ett annat föremål som i stort sett alla i Försvarsmakten har är en mobiltelefon, oftast en smartphone

– vilket egentligen är en komplett dator som du på olika sätt kan ansluta till internet.

– Försvarsmakten har jämfört med många andra säkerhetsmedvetna arbetsplatser en mycket tillåtande attityd till att medföra mobiltelefoner till möten och liknande på arbetsplatsen, säger Mattias Hanson.

Och i och med att du kan ansluta dig till internet, kan också någon gå andra vägen in i din mobil.

Här finns några enkla regler att komma ihåg för att hålla din

Mattias Hanson, chef för säkerhetskontoret på Must, den militära säkerhets- och underrättelsetjänsten.

mobil så otillgänglig som möjlig för intrång.

– Se till att inloggningsuppgifter och liknande är krypterade. Inaktivera funktionen att automatiskt ansluta till trådlösa nätverk och stäng av WiFi när du inte använder det. Detsamma gäller för Bluetooth. Och när du pratar i telefonen så utgå från att den kan vara avlyssnad, säger Mattias Hanson.

SIMMA SÄKERT

VAR ÄR DITT Subscriber Identity Module-kort? I mobilen. Det lilla SIM-kortet är det som får mobilen att fungera och koppla upp sig mot en operatör. Det innehåller en elektronisk krets, som programmerats med information om telefonnummer, vilka tjänster som ingår i abonnemanget och innehåller även teknik för att kryptera samtal.

Nyligen avslöjades det att en av världens största SIM-kortstillverkare hade utsatts för ett intrång från ett lands signalspaningsmyndighet, där man kommit över ett stort antal SIM-kortskrypteringsnycklar. Med de nycklarna är det sedan en barnlek att avkryptera samtal och dataöverföring i de mobiltelefoner som utrustats med SIM-kort tillverkade av företaget.

– Det är samma företag som tillverkar Försvarsmaktens tjänstekort. Det har slagit mig hur mycket tilltro vi sätter till tjänstekorten, det räcker oftast med att snabbt visa upp det för att komma in på ett förbands område, säger Mattias Hanson.

”FÅR JAG LÅNA DIN LADDARE?”

DET FANNS EN TID när en laddning till mobiltelefonen räckte en vecka eller mer. I dag kräver de flesta smartphones i stort sett daglig laddning, priset vi betalar för ljusstarka skärmar och batterislukande appar. Så visst är det skönt att hitta en gratis mobilladdningsstation på en mässa eller en flygplats?

Vid en av världens största hackerkonferenser för några år sedan fanns en sådan mobilladdnings-

station, där över 360 besökare lät ladda sina smartphones – bara för att få meddelandet att de just anslutit sin mobil till en okontrollerad, osäker källa som mycket väl både kunde kopiera all information från deras mobiler och installera spionprogramvara.

Med tanke på att det i dag finns programvara som tömmer en mobiltelefon på precis all information under minuten är det inte läge att inte glömma laddaren på nästa resa.

FREE WI-FI HERE!

VID FOLK OCH FÖRSVAR i Sälen i januari avslöjade Piratpartiets ungdomsförbund under pågående konferens att man signalspanat på konferensdeltagarna. Tricket? Man hade satt upp en öppen trådlös internetaccesspunkt och sedan loggat

”WHAT HAPPENS ON THE WEB, STAYS ON THE WEB”

ATT HÅLLA KONTAKTEN med hundratals vänner på Facebook är gratis. Att twittra är gratis. Att ta reda på nästan vad som helst med en Googlesökning är gratis. Att använda samma företags mejl, moln-förvaring och övriga tjänster är också gratis.

Men på Nätet är inget gratis. Det är informationen om dig som är betalningen.

I dag tillbringar medelsvensken nästan tolv timmar på nätet i veckan. Och hela tiden lämnar vi spår efter oss: personlig information om vilka vi är, vad vi tycker om, vad vi tittar på och hur länge, vad vi söker efter och så vidare.

Den informationen som ovan nämnda företag sitter på är många

”Stäng av WiFi när du inte använder det. Detsamma gäller Bluetooth.”

alla besökares internetaktivitet.

– Den kallades Öppen Gäst. När vi tillkännagav vad vi gjort kunde vi se hur flera konferensdeltagare uppträdde mycket nervöst, säger Gustav Nipe, förbundsordförande Ung Pirat.

Aktivitetsloggarna visade nämligen att det vid flera tillfällen hade anslutits till mejl-servrar tillhörande myndigheter, bland annat till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Öppna nätverk för trådlös internetaccess – fri Wi-Fi på enkel svenska – och problematiken med dessa är ett område som Säkerhetskontoret och Mattias Hanson har koll på.

– Nästa gång du är på tjänsteresa och kopplar upp dig mot hotellets öppna trådlösa nätverk med stark signal, är du då verkligen säker på att det är hotellets nätverk eller någon som valt att kalla sitt nätverk för hotellets namn – och som sitter i rummet intill?

kommersiella aktörer beredda att betala dyrt för: för att kunna erbjuda annonser som är skraddarsydda just för dig och för att anpassa nyhetsflödet efter dina intressen. Och informationen kan vara hämtad ur de mejl du skickar och tar emot, helt godkänt av dig när du förstrött klickade i ”Ja, jag accepterar”-rutan för mejltjänstens användarvillkor.

Sedan finns det statliga aktörer som inte betalar utan begär ut samma användarinformation: Under ett halvår 2011 fick Google nästan 6000 förfrågningar om användardata rörande 11 000 användarkonton från USA:s federala myndigheter. I mer än 90 procent av fallen lämnade de också ut informationen – Google måste det enligt amerikansk lag.

– Många i Försvarsmakten mejlar tjänsterelaterad information via Google. Därmed hamnar informationen i USA och lyder under amerikansk lagstiftning. Det är ett problem och man blir som individ

en tydlig måltavla, säger Mattias Hanson.

Han pekar också på att den snabba digitala utvecklingen gjort det möjligt att direkt, utan betänktid lägga ut en bild, en geotagging eller ett meddelande på Nätet. Ofta av godo, ibland av motsatsen.

– Det är bra om man funderar en minut eller två innan man trycker på "publicera". Det finns exempel på hur individer publicerat geografisk information på Facebook under en stridspaus i Afghanistan.

DE MÄNSKLIGA RISKERNA

FÖRTJUSANDE, FRAMTIDSFOKUSERADE – OCH FARLIGA

MYCKET ÅTRÅVÄRD information kan en främmande underrättelseaktör aldrig komma åt på digital väg. Därmed blir Försvarsmaktens personal målet: genom att ständigt

sig: på väg med bussen till sitt förband, på en internationell social tillställning vid en utlandstjänstgöring eller vid poolkanten på solsemestern.

Och att kartlägga Försvarsmaktens personal är ofta ett jobb som redan är gjort av den individ man är intresserad av, via sociala medier som Facebook, LinkedIn eller Instagram.

– De studerar och väljer noga ut de individer som de tror kan komma att vara till nytta långt senare i arbetslivet, när individerna sitter på tjänster och information som är åtråvärd.

De utländska underrättelsetjänsterna jobbar mycket långsiktigt och kan underhålla en individ i många år utan att be om något, men hela tiden ha vetskap om individens privata ekonomi, sociala förhållanden och liknande. En dag ber de kanske individen om någon helt oviktig

”Då är de inte trevliga längre utan tvärtom.”

och systematiskt med både öppna och dolda metoder försöka ta reda på så mycket som möjligt om den information, förmågor och kunskaper som Försvarsmaktens medarbetare har.

Och detta sker knappast genom att någon skuggfigur glider upp bakom den där medarbetaren som bedöms sitta på den åtråvärda informationen och väser hotfullt. Tvärtom.

Alla länders underrättelseofficärer är tvärtom ofta extra trevliga och sociala personligheter, vilket också gjort att de har just den befattningen.

– Och det är bra att vi i Försvarsmakten träffar utländska officerare, men vi måste också ha källkritik till vad de säger, säger Mattias Hanson.

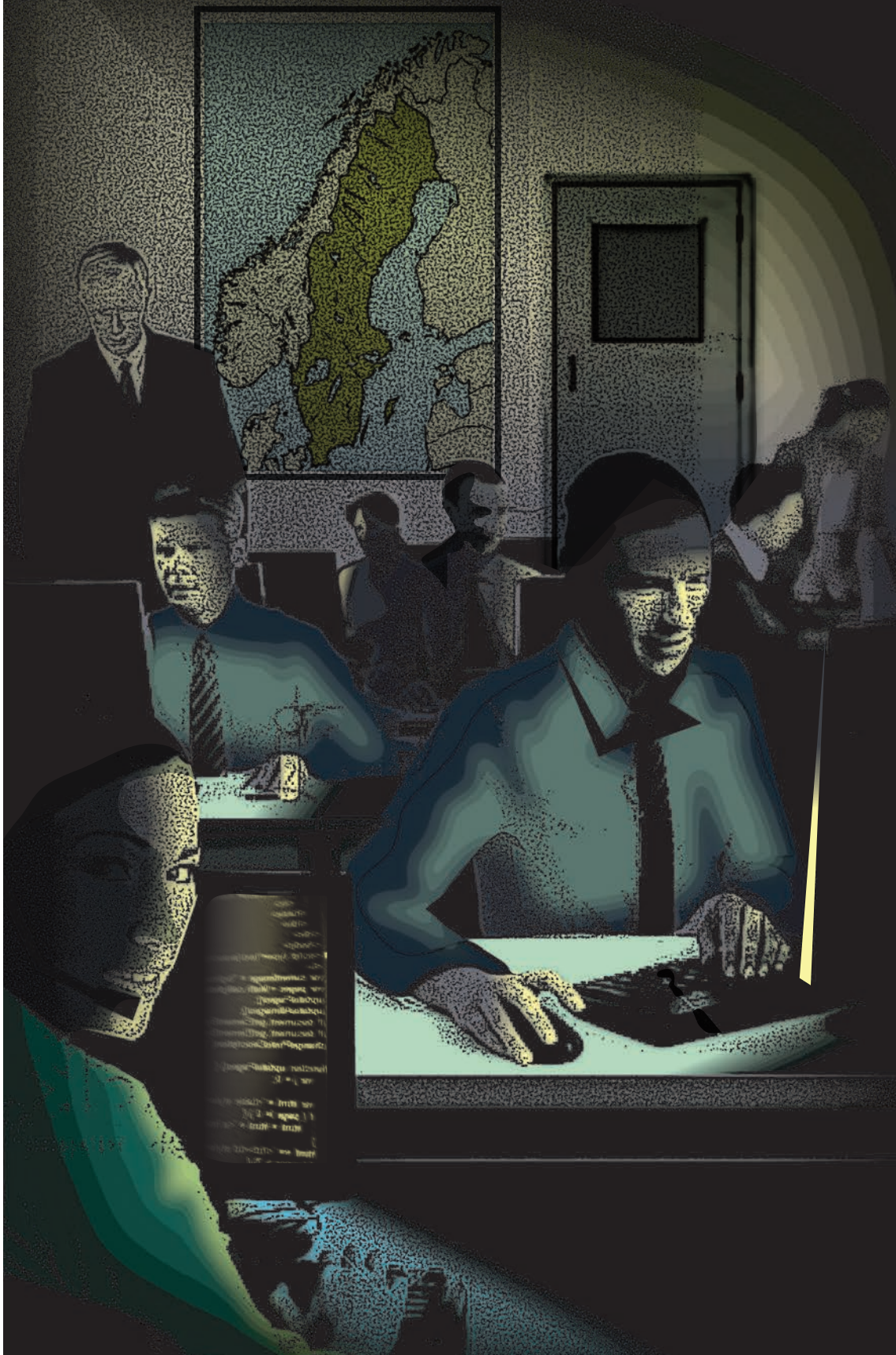
Underrättelsehotet mot Försvarsmaktens personal är lika reellt och verkligt oavsett var man befinner

information.

– Och eftersom vi svenskar har en tendens till att vara så duktiga och hjälpsamma, så ser vi till att den skickas över.

Därefter det kanske kommer nya, allt mer detaljerade informationsförfrågningar, som den intressanta individen bistår med – tills det en dag kommer en betydligt skarpare förfrågan, där det görs mycket tydligt för individen att han eller hon redan satt sig i klistret och nu måste hjälpa till på riktigt.

– Då är de inte trevliga längre utan tvärtom. Det är alltid bättre att man då kontaktar oss och berättar vad som hänt än att försöka lösa problemet på det sätt de föreslår. Detsamma gäller om man hamnat i ekonomisk eller social knipa och deras förslag framstår som lösningen. Kom till oss istället, säger Mattias Hanson. ◀

ELVA ENKLA TIPS FÖR DIN SÄKRARE VARDAG

- ➔ Kolla vad andra användare har skrivit om en app och gett den för betyg innan du laddar ned den. Ladda bara ned appar från kända platser!
- ➔ Blockera möjligheten i din smartphones inställningar att ladda ned dem av misstag. Undvik appar från Nätet!
- ➔ Vilka behörigheter vill appen ha tillgång till? Är det rimligt att till exempel en miniräknare får tillgång till din position, alla dina kontakter och liknande – du vet svaret...
- ➔ Stäng av mobiltelefonens GPS-positionering – men kom ihåg, en mobiltelefon kan alltid positioneras geografiskt via basstationerna. Bara en avstängd mobil kan inte positioneras!
- ➔ En digital bild har nästan alltid en geografisk taggning, så kallad geotagg. Därmed kan ett foto ge avslöjande kunskap, i synnerhet i kombination med annan information. Geotagga inte foton!
- ➔ Använd inte
- platsbaserade sociala medier i anslutning till militära anläggningar!
- ➔ Stäng av Bluetooth – och Wi-fi när det inte används, liksom att Wi-fi automatiskt ansluts till tillgängliga trådlösa nätverk. Då kommer också din mobils batteri räcka längre.
- ➔ Lås din mobil med en PIN-kod! Och låt inte koden vara 1234, 0000, 1111, 5555, 2222 eller 1212 – i så fall har du valt en av vanligaste PIN-koderna.
- ➔ Börjar din mobil bete sig konstigt? Återställ den till fabriksinställningar!
- ➔ Se till att ha den senaste mjukvaran installerad i mobilen. Och var lika försiktig när du använder din smartphone som du är med din dator. Klicka inte på länkar som du inte vet vad det är!
- ➔ Använd aldrig privata USB-minnen, bara de du fått av Försvarsmakten. Och använd aldrig ett "jobb-USB-minne" i privata IT-system. Tänk på att raderad information kan återskapas!

ÄR UNIFORMEN EN RISK?

Den senaste tiden har en del medarbetare undrat om de ska, bör eller ens får bära uniform utanför grindarna. Nu har Must, den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten bedömt läget och kommit till en slutsats.

– Det finns enligt Must ingen anledning att förändra, dölja eller minska den exponering Försvarsmaktens personal har i sitt dagliga arbete, säger Karl Engelbrektson, chef för förbandsproduktion.

BÅDE MUST och säkerhetspolisen, Säpo har gjort bedömningen att det saknas konkreta hot och menar att det saknas fog för att ändra hotnivån i dagsläget. De slår också fast att det i nuläget saknas motiv för begränsningar i bärandet av uniform.

– Tvärtom har vi inom För-

svarsmakten ett ansvar att visa styrka, trygghet och närvaro. Min uppfattning är att uniformerad personal på allmän plats sannolikt skapar ett större lugn och trygghet för omgivningen, säger Karl Engelbrektson.

Han konstaterar samtidigt att man som enskild medarbetare inte ska utsätta sig för onödig risk.

– Det är ju precis som att det kan vara obefogat att sätta på sig bortalagets halsduk och sedan ställa sig i hemmalagets klack. Man måste, precis som i många andra sammanhang, tänka efter före.

Att fatta beslut om åtgärder kring bärande av uniform utan klar koppling till hotbilder blir kontraproduktivt, menar Karl

Engelbrektson.

– Det viktiga är att vi inte överreagerar och vidtar onödiga skyddsåtgärder som försvårar vår verksamhet. Det är betydelsefullt att Försvarsmakten syns och visar upp vad vi gör. Vi gör en kontinuerlig översyn av hotbilden mot myndighetens verksamhet och personal och vidtar vid behov nödvändiga åtgärder. I dagsläget finns dock

ingen anledning att ändra på gällande instruktioner.

Bär du själv uniform på allmän plats?

– Ja, regelbundet.

Och med stolthet och pondus. Uniformens bärande på offentlig plats innebär krav på etikett likväl som myndigt och stolt uppträdande. ◀

Text **Johan Lundgren/InfoS**

Foto **Försvarsmakten**

Karl Engelbrektson.

**Försvarets forum
frågar sex
medarbetare:**

**ÄR DU BEKVÄM
MED ATT BÄRA
UNIFORM UT-
ANFÖR GRIN-
DARNA?**

– Ja självklart. Finns det någonting snyggare än en flygvapenuniform? Jag är stolt över mitt yrkesval och jag visar det gärna genom att bära uniform även till och från arbetet.

Oavsett om jag är hemma i Luleå eller hemma i Stockholm.

Joakim Hjort, stabschef, F21

– Rent spontant känner jag mig trygg med att bära uniform, men det vore ju tråkigt om det civila samhället skulle tycka an-norlunda eftersom vi finns till för dem.
Martin Karlsson, förste sergeant, F17

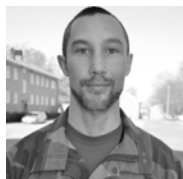
är ledig.
Ida Nylander, stabsassistent, Lv6

– Jag bär uniformen när jag tågpendlar till Dalarna. Jag känner stolthet över att jobba i 7:e bataljonen och för Försvarsmakten. Jag tycker det är viktigt att vi syns i samhället och jag tycker inte att det ska vara tabu kring det. Om det skulle hända något

ställer jag gärna upp och hjälper till med uniform.

Daniel Kättström, stf gruppchef, LG

– Som uttalad Malmö FF-supporter i Göteborg är det inget märkvärdigt alls med att bära uniform utanför garnisonen...
Fide Arasimowicz, stf C LogPlut, FöMedC

BEREDDA PÅ SABOTAGE

Platsen: ett militärt skyddsobjekt någonstans i mellersta Sverige. Alla har stängt av sina mobiler så att positionen inte kan spåras. Det är övning, men samtidigt allvar när 13:e säkerhetsbataljonen övar.

Bataljonen består av delar från armén, marinen och flygvapnet. Alla delar måste vara samspelta och kunna hantera olika typer av scenarier och nivåer på konfliktskalan, från fred till krig. Därför samtränade bataljonens soldater på markstridsskolan i Kvarn under en vecka i våras.

Text och foto **Björn Westerdahl/LG**

Många av soldaterna har militärpoliskompetens i grunden och flera har tidigare arbetat som militärpoliser och inom Försvarmaktens säkerhetsförband.

Hunden är ett viktigt instrument på 13:e säkerhetsbataljonen. Den kan upptäcka ljud och dofter på långa avstånd och hjälper soldaterna att spåra motståndare och gömda föremål. Foto: Dennis Deffler/Försvarmakten.

Bataljonen genomför kriminaltekniska säkerhetsutredningar där man analyserar spår från motståndaren i syfte att lära sig mer om motståndarens tillvägagångssätt och förmåga. Foto: 13:e säkerhetsbataljon.

SKYDDSOBJEKTET får inte fotograferas men alla i gruppen har sett hur det ser ut. Nu står man i en stor ring och diskuterar hur det ska bevakas och försvaras mot främmande underrättelseverksamhet och sabotage. Den varma vårsolen bränner mot huden och talgoxarna kvittrar lättstamt i träden, men samtalstenen är allvarlig. Man talar om praktiska saker, vilka vägar som ska bevakas, hur hundpatruller ska agera om de upptäcker främmande spår och vart man kan placera vaktposter och prickskyttar om säkerhetsläget försämras ytterligare. Sveriges gräns har kränkts flera gånger det senaste året och 150 mil bort pågår kriget i Ukraina.

– Flera länders underrättelse-tjänster arbetar i dag aktivt i Sverige och det sammantagna underrättelsehotet är ”förhöjt”, vilket är en trea på en femgradig skala. Hotnivån ändras både upp och ner i skalan beroende på hur motståndaren agerar och hur Försvarmakten hanterar den skyddsvärda verksamheten. Det är en utmaning, säger Stefan Nacksten, chef för 13:e säkerhetsbataljon.

För säkerhetsbataljonen innebär det förändrade säkerhetsläget bland annat att man övar mer än tidigare och att man har ett ökat nationellt fokus.

– Genom att öva förbereder vi oss på olika scenarier samtidigt som vi kompetensutvecklas. Skyddsobjektet vi besöker idag är viktigt för Sveriges försvar

och nu ser vi över hur det ska skyddas, säger Stefan.

UPPTÄCKER OCH MOTVERKAR SÄKERHETSHOT

DET KAN LÅTA SOM något ur en James Bond-film, att spioner och utländska specialförband skulle vara intresserade av ”lilla Sverige”, men vi har ett viktigt strategiskt läge på nordkalotten och ligger långt fram i utvecklingen.

– Därför måste vi vara uppmärksamma, beredda och arbeta proaktivt.

Under det senaste året har bataljonen genomfört ett tiotal skarpa uppdrag i hela Sverige.

– Uppgiften har varit att klarlägga om det förekommer ett underrättelseintresse mot Försvarmakten. Vi inhämtar

information, lägger ihop pusselbitar, analyserar mönster och skapar en bild av säkerhetsläget.

Information om motståndaren får man genom patrullering, spaning, utfrågningar och från tekniska system med känsliga sensorer. En av bataljonens två funktionsskvadroner arbetar bland annat med underrättelseinhämtning och en pluton är specialiserad på kriminaltekniska säkerhetsutredningar, KTSU, motsvarande de som polisen gör vid brottsplatsutredningar.

– KTSU-plutonen upptäcker och analyserar spår och materiel som vår motståndare lämnar eller tappar. På så vis får vi en tydligare bild av deras vapen, förmåga, kapacitet och tillvägagångssätt, säger Jim Stalpe, chef för 133:e funktionsskvadronen.

EN RESURS FÖR ANDRA

13:E SÄKERHETSBATALJONEN arbetar ofta i små självständiga grupper, både i Sverige och utomlands. Arbetet bedrivs enskilt eller tillsammans med andra aktörer, ibland synligt och ibland i det fördolda. Bataljonen stöttar staber och förband med säkerhetsplanering och analyser inför övningar eller insatser, men kan även ge stöd med säkerhetsunderrättelsetjänst, utredningar och kontroller.

– Förra året deltog vi bland annat i Försvarmaktens underrättelseoperation i Stockholms skärgård. Vi har arbetat mycket i Afghanistan och nu är vi i Mali med en KTSU-grupp, stabspersonal och samverkanspersonal, säger Stefan Nacksten. ◀

FAKTA: 13:E SÄKERHETSBATALJONEN

Ett försvarmaktsgemensamt förband med Livgardet som produktionsbas. Bestående av delar från armén, flygvapnet och marinen som löser uppgifter kopplade mot de fem generiska säkerhetshoten; kriminalitet, sabotage, subversion, underrättelseverksamhet och terrorism. I bataljonen ingår bland annat säkerhetsplutoner som arbetar med områdesövervakning och sökverksamhet med hundar, fältsäkerhetspluton som genomför utfrågningar och säkerhetsprovningar samt en KTSU-pluton som utreder incidenter och arbetar med att hitta/säkra teknisk bevisning för vidare utredning. I bataljonen ingår även säkerhetskompani sjö som är stationerade i Göteborg och en mindre del som är grupperad i Uppsala.

23-årige Anton är en av dem som fått ett självgranskningstillstånd som han tänkt använda för sin egen fotofirma. "Min pappa trodde aldrig jag skulle få det. Han jämförde med hur det var på 70-talet."

SÅ GÖR DU RÄTT:

- Fotografera och filma inte med drönare på offentlig plats.
- Innan du sprider dina bilder se till att du har tillstånd från Försvarsmakten.
- Vill du använda drönare för kommersiellt syfte behöver du även ha tillstånd av Transportstyrelsen.

Försvarsmakten till Lantmäteriet. Lagen är försenad och Tomas bedömer att den träder i kraft först under nästa år.

Överlag har lagstiftningen inte hängt med utvecklingen. Utredningar pågår upp till EU-nivå. En oro handlar om den personliga integriteten. Datainspektionen anser att kameror som inte är handhållna omfattas av kameraövervakningslagen. Innebörden blir i så fall att det är förbjudet att fotografera eller filma med drönare på allmänna platser utan tillstånd från länsstyrelsen. Ännu är inget fall rättsligt prövat.

En annan aspekt är säkerhetsrisken. Nyligen uppmanades medarbetarna på Högkvarteret att vända bort sina datorskärmar från obehörig insyn från fönstren. Bakgrunden var att alltför privatpersoner som flyger drönare i omgivningen observerats de senaste åren.

Tomas Lundqvist har sin uppfattning klar.

De vi pratar med säger att de vill göra rätt, samtidigt inser jag att det finns ett stort mörkertal. Därför tycker jag att vi ska vara generösa med att ge spridningstillstånd för då får vi i alla fall koll på vilka som sysslar med detta. ◀

Text & foto **Kristina Åstrand Bohman/InfoS**

TEKNIKUTVECKLING I FLYGANDE FART

Vissa gör nytta. Andra körs på sko. I Paris är de totalförbjudna.

I takt med utbredningen av kameraförsedda drönare ökar även trycket på Försvarsmaktens fotografering.

FLER OCH FLER ANSÖKER till de fyra militärregionala staberna om att få sprida bilder och filmer som är tagna från luften med fjärrstyrda flygfarkoster, så kallade drönare. Bara till staben i militärregion syd kom det från januari till mitten av mars in ett sextiototal ansökningar. Mycket att hinna med konstaterar samverkansofficer Tomas Lundqvist:

– Vanligaste ansökningarna är från fastighetsmäklare och sådana som sysslar med film och tv. Men vi får in ansökningar från alla möjliga. Motala kommun sökte till exempel nyligen tillstånd för fyra olika avdelningar: räddningstjänsten, miljökontoret, bygglov och lantmäteriet. En grupp som vi märker ökar är privatpersoner som vill lägga ut filmer i facebookgrupper, säger han.

Bara fantasin verkar sätta gräns för vad kameraförsedda drönare kan användas till. En takläggare som ville erbjuda sina tjänster flög över hus för att se vilka som hade trasiga takpannor. Det kommer också in udda ansökningar, som personen som ville filma med en drönare i en kyrka under en bröllopsakt.

Enligt lagen om landskapsinformation granskar vi endast om bilderna kan spridas ur ett militärt perspektiv och rikets säkerhet. Bilderna får inte visa skyddsvärda objekt, säger Tomas Lundqvist.

Ibland beviljas undantag för vissa som under en begränsad tid själva får granska sina bilder och filmer. Motkravet är att de hör av sig om de är osäkra. Oftast är det sådana som tidigare fått bilder godkända för spridning.

– Just nu utreder vi hur vi kan möta det ökade trycket tills en ny lag kommer. Bland annat ser vi över rutinerna och tar fram en ansökningsblankett som kan förenkla vårt arbete.

Det nya lagförslaget innebär att fotograferingen flyttas från

FRÅN FÄRSKING TILL AKTAT KUNSKAPSCENTER

I dag är NCGM ett erkänt och framstående gender center internationellt.

För drygt tre år sedan anställdes de första medarbetarna för att starta upp Försvarsmaktens gender-center.

I dag har Nordic Centre for Gender in Military Operations, NCGM ett mycket gott internationellt anseende.

– Varje seminarium, kurs och konferens vi deltar i måste ständigt vara av högsta kvalitet och förändras i takt med omvärlden, säger Jan Dunmurray, chef för NCGM.

I JANUARI 2012 undertecknade de nordiska länderna ett avtal om ett gemensamt center för genderfrågor kopplat till militär verksamhet.

– Under det första året skapade vi en överblick hur genderarenan såg ut globalt samtidigt som vi arbetade in vårt eget koncept. Samma år kom uppgiften att genomföra en total undersökning hur de två stora Nato-insatserna i Kosovo och Afghanistan påverkats av implementeringen

av resolution 1325, samtidigt som NCGM utvecklades mot att bli ett center för att koordinera Natos utbildningsbehov gällande gender, säger Jan Dunmurray.

Ett drygt år efter starten utnämndes NCGM till Nato Department Head concerning Gender. Det innebär bland annat att NCGM utvecklar Natos utbildnings- och övningsplaner som säkerställer att säkerhetsrådets resolution 1325 och genderperspektiv integreras så optimalt som möjligt i operativ verksamhet.

– Under åren har vi sett en tydlig skillnad i begäran om stöd som vi får i stor mängd från olika organisationer och nationer. Från att ha varit väldigt svävande där "något om gender" önskas till att förfrågningarna numera är väldigt konkreta, säger Jan Dunmurray.

VIKING 14 liksom flera Nato-övningar på strategisk och operativ nivå är exempel på övningar där gender nu är en naturligt integrerad del av övningsmålen. I och med att allt fler deltar i

denna typ av övningar ökar förståelsen för vilken roll gender kan spela som ett operativt verktyg i en komplex operativ miljö.

– Från början hade flertalet av de sökande redan ett intresse för ämnet men nu möter vi en stor bredd av sökande. Det har blivit allt mer accepterat att arbeta med gender oavsett om du är man eller kvinna, överste eller sergeant säger överstelöjtnant Grethe Stensland, chef för utbildningssektionen på NCGM.

I dag styrs NCGM av en nordisk styrgrupp vilket är den första av Nordefco implementerade verksamheten som övergått till linjeorganisationen och har en egen styrelse.

– Samarbetet mellan de nordiska länderna har också fördelen av att vi kulturellt, etiskt, och attitydmässigt har många likheter. Det nordiska samarbetet bidrar till att vi blir starkare på att integrera genderperspektiv än vi annars hade varit var och en för sig, säger Peter Wass på danska Försvarsministeriet och representant i NCGM:s styrgrupp.

I dag har centret har ett mycket gott globalt anseende.

– Efterfrågan bygger på leverans av kvalitet. För att behålla kvaliteten samtidigt som efterfrågan ökar, tvingas vi säga nej till alltför inkommande önskemål om stöd. Genom byggande av nätverk och upprättande av en pool med ämnesexperter försöker vi få stöd från de nationer och organisationer vi samarbetar med för att finna möjliga lösningar till de förfrågningar vi får, säger Jan Dunmurray. ◀

Text och foto **Ella Hedengrahn/NCGM**

SVENSK VINTERUTBILDNING FICK INTERNATIONELLT BERÖM

Chefen för Försvarsmaktens Vinterenhet, Tony Gustafsson håller lektion ute i naturen.

FAKTA OM IAMMS

IAMMS, International Association of Military Mountain Schools, är en internationell organisation bestående av militära bergsskolor i olika länder. Organisationen har som mål att utforma och utveckla utbildningar och utrustning för soldater och förband med bergsförmåga, det vill säga förband som kan verka militärt i bergsterräng. www.iamms.org

När International Association of Military Mountain Schools, IAMMS höll sin årskonferens i mars skedde det i Arvidsjaur, ett ställe som imponerade på besökarna.

– Ni har ett paradiset för vinterutbildning här, säger Ivo Burgener, schweizisk överste och generalsekreterare i IAMMS.

ÅRETS KONFERENSTEMA var "Människan i kyla", där diskussionerna handlade om både vad som är den minsta möjliga utbildningen för att kunna ge soldater en stabil plattform och om säkerhetsbestämmelser och regler för vistelser i kallt väder. Sveriges representant i organisationen är Markstridsskolan och Torbjörn Ohlén är den svenska som har mest erfarenhet i organisationen.

– Jag har faktiskt deltagit i tolv av de tretton möten Sverige har varit med i så nu känns det såklart extra roligt att vi får

arrangera konferensen tillsammans med Norge.

Idén med ett svenskt-norskt arrangemang kom för några år sedan då Tyskland förslög att vi tillsammans skulle arrangera under temat "Människan i kyla", säger Torbjörn Ohlén.

Att därmed engagera Försvarsmaktens Vinterenhet och dess chef Tony Gustafsson var en självklarhet.

– Det är ju i Arvidsjaur vi har den stora plattformen för vinterutbildningar, både nationellt och internationellt, och det har vi passat på att marknadsföra under konferensen. Tony har arbetat med förberedelserna i över ett år och har verkligen gjort ett kanonjobb, säger Torbjörn Ohlén.

Och det är det inte bara den svenska representanten som tycker.

– Det har varit en mycket bra och välordnad vecka, en perfekt mix av föreläsningar, diskussioner och praktiska moment, säger Ivo Burgener.

En av konferensens många långväga besökare var italienaren Gianluca Ippolito som var positiv till arrangemanget.

– Fantastisk och intressant erfarenhet kring livet här. Hur det är med kylan och hur man kan verka och vistas i den här typen av miljö, säger han.

Under veckan har det varit presentationer, diskussioner och föreläsningar om såväl klädsel för kallt klimat som omhändertagande av skadade och sjuka. Dessutom fick deltagarna göra en skidmarsch med olika praktiska moment.

Medarrangören Norge fanns på plats och bistod med instruktörer och förevisningar.

– Det är viktigt att vi kan samarbeta vid olika tillfällen. Och samarbetet med Sverige fungerar hur bra som helst, vi har lärt känna varandra genom åren, säger Henrik Kaspersen, norsk lavinexpert från Forsvarets vinterskole. ◀

Text och foto Mats Carlsson/119

SKOLAN SOM SAKNAR SUNT FÖRNUFT

Kaxiga kadetter, iskalla instruktörer och stenhård sällning under hela utbildningen. Så ser många bild av en militär pilotutbildning ut.

Och på många ställen stämmer den bilden.

Men inte på Flygskolan i Linköping.

Följ med till skolan som tror på vetenskap och kamratskap.

Text och foto Dag Enander/InfoS

MED SNART 30 år på nacken är filmen Top Gun fortfarande själva sinnebilden av hur en militär pilotutbildning ser ut: Testosterontufft. Krävande, kontrollerande. Och en plats där bara de främsta klarar sig.

– Vi tänker inte så. Alla här har förutsättningar för att klara utbildningen. Vi behöver inte kontrollera att eleverna duger. Vår uppgift är att skapa en miljö som maximerar inläring, säger Johan Landin, tidigare insatspilot men nu på Flygskolans utbildningssektion.

Så tänkte man inte tidigare i flygvapnet. I slutet av 1960-talet kunde det hända att bara var fjärde antagen fanns kvar efter ett år. Resten hade underkänts eller slutat på egen begäran. Då var inte heller flyglärarna utbildade pedagoger,

och kunde ha upp till fyra nya elever var.

– Därför var det ren självbevarelse för lärarna att försöka kicka en elev så snabbt som möjligt för att kunna fokusera på de övriga, säger Björn Persson, också tidigare pilot men nu på Flygskolans utbildningssektion.

Att utbilda piloter var då likasom nu mycket dyrt, så något behövdes förändras.

1978 var första året då precis det antal piloter man ville utbilda också togs ut. Drygt 35 år senare har det lett till att avskiljandesiffran från Flygskolan ligger på 5 procent. Och kring 5 procent har man legat de senaste tio åren.

– Det vanliga i andra länders pilotutbildningar är att 50 procent avskiljs under utbildningen, säger Stefan Stragnefeldt, chef för Flygskolan.

OVAN: Höga krav, stöd och uppmuntran är ord som genomsyrar utbildningen. NEDAN: En myt om flygskolor stämmer i Linköping – förkärleken till tuffa väggmålningar och märken.

MÅNGA BRA PILOTÄMNEN HAR SÅLLATS BORT

HÄLFTEN HÅLLER alltså inte det satta måttet utomlands. Inte undra på att utländska flygvapenskolor är nyfikna och skeptiska till Den Svenska Modellen: Intresserade, för här finns det stora pengar att spara. Och tvivlande på att de piloter som utbildas i Linköping är tillräckligt bra.

– Att våra piloter är bra vet vi efter alla internationella övningar och samarbeten. Kraven har inte sänkts. Ibland undras det om de kommer klara krigets krav utan att ha tryckts ner i stresskonen under utbildningen. Det funkade inte så, de kan inte öva krigets krav i andra länder heller. Men att svenska piloter har vinnarinstinkt, det råder det inget tvivel om. Det behöver vi bara spela innebandy lärare mot elever och slå vad om en tårta för att det ska märkas, säger Johan.

– Det går inte att applicera vår utbildningsmodell om man inte förändrar arbetet och synen i grunden. Vi har tillsammans med FOI forskat på hur inläring, koncentration och stress fungerar, säger Björn Persson.

Utbildningen bygger därför på ledord som höga krav, stöd, uppmuntran och positivt tänkande – inte stressorer i form av ingen hjälp, pennalism, gallring och negativt tänkande.

– Eleven är styrande inför läraren, inte tvärtom. Det är mentorn som ska anpassa sig till elevens personlighet. Vi har genom åren sparkat tusentals bra pilotämnen för att mentorerne har velat anpassa eleverna efter sin personlighet, sin världsbild, säger Johan Landin.

"FLYGANDE FÖRSÖKSKANINER"

DÄRFÖR UTBILDAS de blivande flyglärarna också på ett oortodoxt sätt genom att de under

tre veckor ska instruera en novis i flygutbildningens olika moment. På så sätt kan de blivande lärarna finslipa sina pedagogiska grepp och lära sig mer om sig själva utan att påverka riktiga elever. En sådan novis är Malin Dahl, till vardags personlig tränare. I dag är hennes första dag under de tre veckorna som försökskadett för blivande flygläraren Patrik Lange.

– Det här är världens upplevelse. Det känns som jag grejar det här men det är klart att jag

finns inga gränser mellan lärares och elevers områden, tvärtom. I omklädningsrummen är det noga blandat mellan elevers och lärares skåp. Det finns inga speciella fikarum för lärare utan alla ytor är för alla.

– Du kan inte hitta en flygskola i resten av världen där det är så, säger Stefan.

I genomgångssalarna råder samma stämning: i första divisionens klassrum går eleverna som började fyra veckor tidigare igenom dagens övning, "sväng i planflykt". Alla be-

”Genom åren har vi sparkat tusentals bra pilotämnen.”

OVAN VÄNSTER OCH HÖGER: Björn Persson och Johan Landin arbetar på Flygskolans utbildningssektion. NEDAN VÄNSTER: Stefan Stragnefeldt är chef på Flygskolan.

rättar uppriktigt och självkritiskt om sina erfarenheter från övningspasset.

– I dag lärde jag mig att jag måste lära mig att krypa först, för att sedan gå för att därefter springa, säger en elev inför sina kurskamrater och lärare.

Några betyg på dagens övning behöver de inte fundera över.

– Betygen tog vi bort på 80-talet, säger Björn.

Istället finns det dagböcker i en hylla i klassrummet: en elevdagbok och en mentordagbok, där respektive part skriver ner sina intryck och erfarenheter från de olika övningarna. Och den sistnämnda är alltid helt öppen för eleven att titta i.

– Eleverna behöver inte visa sin dagbok men jag tror inte någon elev inte velat göra det. De litar på oss och vi litar på dem, säger Johan Landin.

Sedan erkänner han en sak i förtroende: Att filmen Top Gun fört med sig något bra.

– Det var den som fick mig att söka till flygvapnet med drömmen om att bli pilot. ◀

funderar på om jag kommer kräkas i masken när vi flyger och så. Men i dag har vi varit ute och kört runt med planen på banorna, säger Malin.

– Det heter taxa, svarar Patrik.

Där och då kan man ana att veckorna framöver kommer bli både givande och utmanande för de båda.

ÖPPET HUS, ÖPPNA KORT

TILL OCH MED Flygskolans byggnad är genom sin öppenhet och transparens anpassad för dess pedagogiska idé. Här

UNDERRÄTTELSEINHÄMTNING PÅ OCH UNDER YTAN

Undervattensfarkoster, underrättelseinhämtning, signalspaning och specialoperationer – ord som förknippas med hemlighetsmakeri och mystik. Det förband i Sverige som sysslar mest med detta är Första ubåtsflottiljen. Så vad gör de förutom att köra ubåtar?

ÖVERST: Sjötransportenheten stödjer specialförbanden.
UNDER: HMS Orion spanar i Östersjön.
NEDAN: Jens Nykvist, chef för första ubåtsflottiljen.

DET UPPDRAG förbandet bedriver allra mest är underrättelseinhämtning och det vanligaste operationsområdet är Östersjön och Västerhavet. Ubåtarnas styrka ligger i att de under veckor kan vara i ett område utan att någon annan känner till var ubåten befinner sig.

– Ubåtarna är ett utmärkt verktyg som Sverige använder kontinuerligt och är ett stort bidrag till tröskleffekten. Efter en tids uppståndelse kring varvsfrågan har vi nu en stabil grund för framtiden med nya ubåtar. Dessutom planeras det för ett nytt signalspaningsfartyg och en totalrenoverad ubåtsräddningsfarkost är på ingång. Framtiden ser till stora delar materiellt och personellt ljus ut, säger Jens Nykvist, flottiljchef

vid Första ubåtsflottiljen.

MÅNGA GÅNGTIMMAR FÖR ORION

UTÖVER UBÅTARNAS dolda verksamhet bedrivs även underrättelseinhämtning med hjälp av ytfartyg och då främst signalspaningsfartyget HMS Orion. I nära samarbete med Försvarets radioanstalt FRA, spanar HMS Orion stora delar av året till sjöss och är väl bekant för alla runt Östersjön.

– Under många år har vi genomfört underrättelseinhämtning på och under ytan och förfinat våra kunskaper om närområdet. Det gör att vi kan se avvikelserna från normalbilden. De senaste åren har det varit en ökad aktivitet och intensitet på, under och över vattenytan, säger Jens Nykvist.

Östersjön är ett naturligt område för såväl prov- och försöksverksamhet som för övningar. Enheterna från Första ubåtsflottiljen försöker alltid vara på rätt plats för att inhämta information på, över och under ytan som sedan bearbetas till underrättelser.

RÄDDAD FRÅN DJUPET

EN FÖRUTSÄTTNING för att Försvarmaktens medarbetare ska kunna och vilja gå ner i en ubåt och försvinna under ytan är att en fungerande ubåtsräddningsförmåga finns. HMS Belos är Försvarmaktens främsta resurs inom dykeri och ubåtsräddning. Med hjälp av ubåtsräddningsfarkosten URF kan hela besättningen räddas från en ubåt som hamnat i botenläge och transporteras till

tryckkammersystemet ombord på HMS Belos för behandling. Dykeri är en annan viktig del av fartygets arbete. Ombord finns hjälmdykare som med hjälp av en våtklocka tar sig ner i djupet för att bärga, såga, svetsa med mera.

SNABBA TRANSPORTER I ALLA VÄDER

EN ANNAN DEL av flottiljens verksamhet är stödet till Försvarmaktens specialförbandsystem. Dessutom finns även Sjötransportenheten (STE) vid förbandet. Med moderna RHIB-båtar (Rigid Hull Inflatable Boat) är de experter på snabba övervattenstransporter i alla väder och siktförhållanden. Tjänsten ställer höga krav på enhetens beredskap, utrustning och personal. Båtoperatorerna,

som besättningsmedlemmarna kallas, har en fysiskt utmanande tjänst. Det innebär mycket tid för övningar och träning i hur man framför båtarna i hög sjö med bibehållen hög fart och med bibehållet stridsvärde hos passagerarna.

– Som förband kombinerar vi ständigt utbildning, underrättelseinhämtning, övning och stödverksamhet. Vi har ett behov av att växa som förband inom alla personalkategorier, säger Jens Nykvist. ◀

Text **Daniel Hakkarainen/r.ubflj**
Foto **Daniel Hakkarainen/r.ubflj**
& **Anton Thorstensson/ComCam**

FYRA FAKTA OM SJÖTRANSPORTENHETEN

- STE etablerades formellt 2007. Tillhör Första ubåtsflottiljen och är baserad i Karlskrona.
- I en besättning ingår upp till fyra operatörer, var och en specialiserad på till exempel navigation, samband, understödjande eld eller sjukvård.
- Just nu rekryterar Sjötransportenheten nya båtoperatörer. Ansökan är öppen till 3 maj. Läs mer på jobb.forsvarsmakten.se/batoperator

TRÄFFA FÖRSTA UBÅTSFLOTILJEN!

18–19 april i Stockholm: Öppet skepp ubåt och HMS Belos kl 10–16. **28 juni–3 juli i Visby:** Öppet skepp HMS Belos. **7–8 augusti i Ystad:** Öppet skepp ubåt.

Nätbaserat lärande

Från vision till självklart inslag

FÖRSVARSMAKTENS LÄRPLATTFORM ÄR EN TJÄNST PÅ INTERNET SOM LÄRARE OCH INSTRUKTÖRER KAN ANVÄNDA FÖR ATT SKAPA OCH UTVECKLA SINA KURSER. DET ÄR SVÅRT ATT KALLA DEN NÅGOT ANNAT ÄN EN FRAMGÅNGSSAGA. IDAG BESTÅR PLATTFORMEN AV CIRKA 450 KURSER OCH OMKRING 6 000 ANVÄNDARE, VARAV NÄSTAN 1 000 ÄR LÄRARE OCH INSTRUKTÖRER. SIFFROR SOM ÖKAR DAGLIGEN. MEN VÄGEN HAR INTE ALLTID VARIT SPIKRAK FÖR DE ELDSJÄLAR SOM VELAT INTRODUCERA NÄTBASERAT LÄRANDE INOM FÖRSVARSMAKTEN. FORUM HAR PRATAT PEDAGOGIK, TEKNIK OCH ATTITYDER MED TOHMAS AX, PROJEKTLEDARE PÅ FM LOPE I HALMSTAD.

Text **Niklas Eriksson** | Illustration **Mats Jerndahl**

”MAN KAN SÄGA att omställningen startade 2005”, börjar Tohmas Ax när jag ber honom minnas tillbaka till de första trevande stegen för nätbaserat lärande inom Försvarsmakten. ”Den dåvarande ADL-enheten i Halmstad fick i uppdrag att ta fram ett LMS (Learning Management System), vilket också gjordes. Plattformen hade dock en del begränsningar, bland annat att den enbart var nåbar via intranätet och var anpassad för myndighetens behov snarare än lärarnas.”

Där vid uppstarten var bara en handfull lärare och kurschefer anslutna till LMS:et. Den förde en ganska anonym tillvaro. Allteftersom växte det fram en känsla av att man skulle behöva byta ut den interna plattformen eller komplettera den med något. Frågan var med vad? I januari 2011 fick två medarbetare på

FMLOPE, Henric Bagerius och Erika Östling, i uppdrag att skriva en rapport om vad man ville åstadkomma, vad man såg i framtiden. De plockade ihop, som Tohmas Ax sammanfattar det, ”en massa klokskap och vetskap” inom ämnet nätbaserat lärande och satte det i ett försvarsmaktsperspektiv. Utifrån det startade sedan ett upphandlingsprojekt med en kravspecifikation som beskrev de framtida behoven i Försvarsmakten.

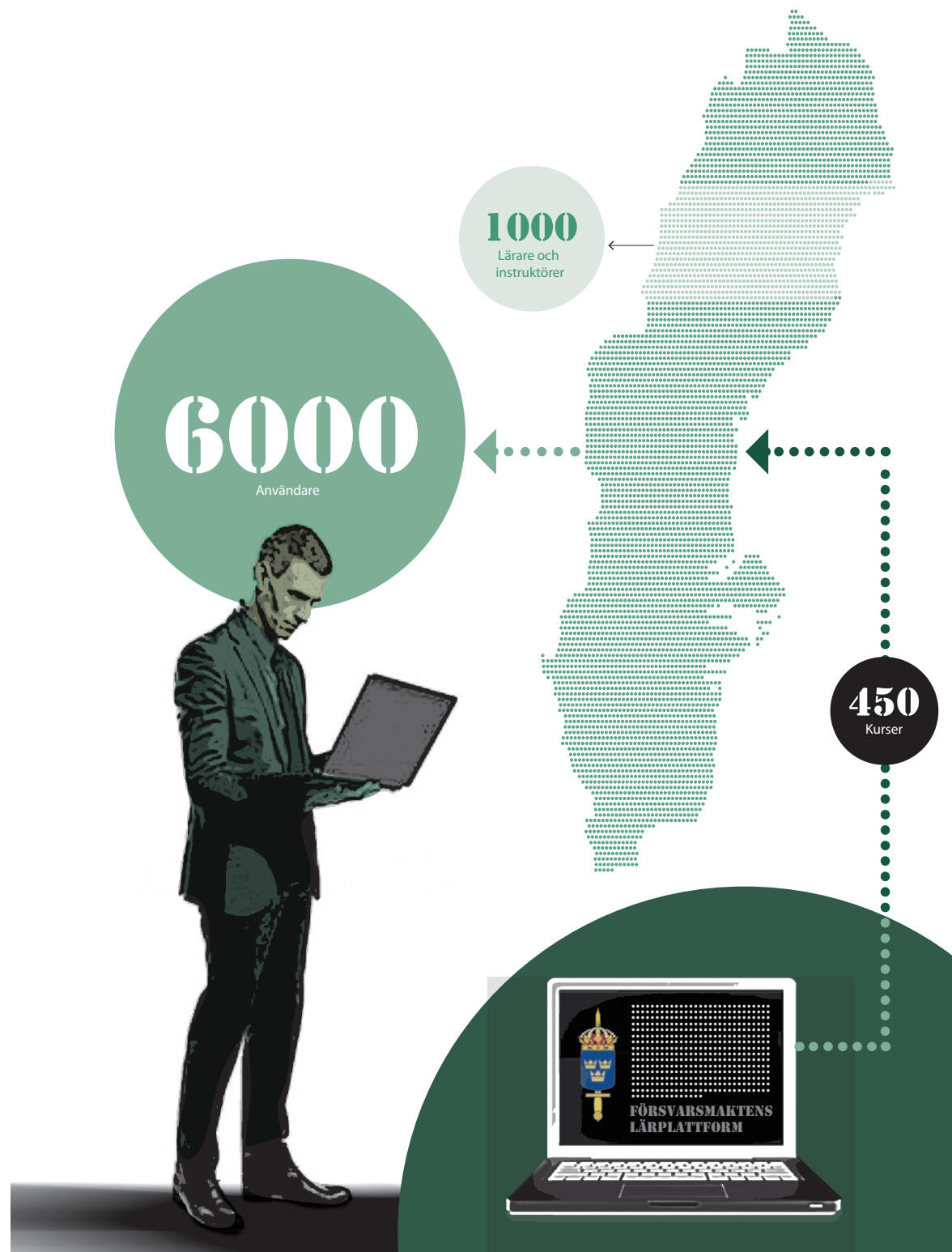
När det bar frukt?

Björn Mattiasson och Tohmas Ax.

”DEN 1 MAJ 2013, klockan 14:27”, skrattar Tohmas Ax. ”Efter det senare kan du ta med en nypa salt, men det var då vi vred om knappen och öppnade upp det som heter Försvarsmaktens Lärplattform. Och det är alltså den internetbaserade lärplattformen. Parallellt med den finns fortfarande den interna LMS:et kvar (ADL-portalen). För vi såg ett fortsatt behov att den. Den interna plattformen är centrerad kring myndighetens behov, den externa är centrerad kring individens behov. Båda behövs.”

Björn Mattiasson, som varit ansvarig för implementeringen, har fått se hur utvecklingen under de senaste två åren gått från en tom plattform till att i dag bestå av cirka 6 000 användare, varav nästan 1 000 är lärare och instruktörer. Den framgångssagan, säger Tohmas Ax, är i hög grad ett resultat att man fattat en rad strategiska beslut som är ”otypiska” för Försvarsmakten:

"Absolut är det så. För det första valde vi att inte göra något "breddinförande". Normalt sett går man ut på stor bredd inom Försvarsmakten. Det kan då bli stora, stelbenta implementeringar som det är svårt att ändra i, något som vi sett flera exempel på. Vi gjorde tvärtom: började i det lilla och lät det växa."

EN VIKTIG LÄRDOM under resans gång har varit vikten av att

ge lärarna frihet och förtroende i plattformen. De är de som kan pedagogik, alltså måste det vara de som bestämmer detaljinhållet. En annan lärdom går att sammanfatta i en paroll som kunde vara hämtad ur modern självhjälpslitteratur: att lämna energitjuvarna:

"Efter att ha haft en hel del 'uppsökande' och 'missionerande' verksamhet, så kom vi till en punkt när vi tänkte: Nej, nu letar vi efter dem som vill

vara med, som söker sig till oss för att de tycker att nätbaserat lärande är en bra pedagogisk möjlighet. Så det vill jag verkligen säga: En stor eloge till dem som var med i ett tidigt skede, de har varit jätteviktiga för utvecklingen!"

Säg att jag är lärare eller kurschef. Vad gör jag? Var börjar jag?

"Först måste du ha ett användarkonto. Väl inne på plattformen så tar det bara ett par minuter att skapa din första kurs.

Tanken är att du lär efterhand som du fyller kursen med innehåll. Till din hjälp har du bland annat boken Nätbaserat lärande i Försvarsmakten, som finns i PDF-utgåva, och en resursbank för lärare på plattformen."

OKEJ. NÅGRA SLUTORD om nätbaserat lärande och framtiden?

"TCO hade en seminariedag för några veckor sedan på temat 'Nätbaserat lärande – nutid inte

framtid'. Jag kan bara skriva under på det. Det framgår väldigt tydligt när man tittar på andra lärosäten som Uppsala Universitet, Lunds Universitet och Karolinska Institutet. Uppförsbacken är över. Nu är det tid att gå från ord till handling och använda nätbaserade metoder. Göra det till ett naturligt inslag när det gäller utbildning inom Försvarsmakten. Och det känns faktiskt himla bra måste jag säga." ◀

LÄS MER OM NÄTBASERAT LÄRANDE

på blogg.forsvarsmakten.se/fmlope.

För dig som är anställd vid

Försvarsmakten och är intresserad av att skapa en egen kurs, finns mer information på Emilia. För dig som tillhör Hemvärnet eller frivilligorganisationerna, prata med din utbildningsansvarige.

Lärplattformen ger också användarna tillgång till en mängd öppna kurser och resurser som är fria att anmäla sig till och själva ta del av, däribland Law of Armed Conflict, Kallt väder, Skyddsvakt, GIS och Gender Awareness.

FYRA RÖSTER

MARI LUUR LogS (Försvarsmaktens Logistik- och motorskola)

Ansvärlig för utbildning, utveckling och utvärdering av militärengelska vid LogS. Har även det pedagogiska ansvaret på skolan för Försvarsmaktens LMS. Uppvuxen i Estland, flyttade till Sverige 1992, talar fem språk (sex om man räknar rostig tyska).

Hur använder du lärplattformen?

"När Lärplattformen infördes så ersatte den egentligen en filserver som mest användes som en dropbox för elever och lärare. Man lade upp dokument, info och scheman till eleverna. Numera

använder man den som ett utbildningshjälpmedel, ett forum för lärande både på distans och på plats och för att underlätta för pendlare elever. På LogS är LMS en grund för att bedriva utbildning. Man skapar kurserna i lärplattformen, eleverna skapar projekt och utbildningen utvärderas oftast i LMS. Det har skapat mer ordning då allting finns samlat på ett och samma ställe. Jag använder den för att nå ut med information till eleverna, för att skapa forum, tester och lägga ut lektionsunderlag. Jag brukar också lägga ut intressanta nyheter och videoklipp som jag vill att de tar del av och diskuterar sedan i klassrummet. Detta har skapat ett så kallat flipped classroom, där elever kan ta del av underlag innan den aktuella lektionen. Det har skapat tid och gör

lektionerna på plats mer kvalitativa."

MAJA VÅGBERG Lärare CBRN-skolan

Jobbar som CBRN-lärare på SkyddC sedan 2012. Kurschef för universitetskursen CBRN –krisberedskap grunder (7,5 hp). Fyller 30 i år och ser fram emot 31 semesterdagar.

Hur använder du lärplattformen?

"CBRN-kursen ligger på Itslearning [den kommersiella benämningen på FM Lärplattform]. Tidigare var denna distanskurs baserad på mejlkorrespondens, så det är en klar förbättring. Jag använder plattformen som inlämnings- och utlämningsställe för kadet-

ter; de hittar schema, filer länkar med mera där, och lämnar även in arbeten och gör prov på plattformen. För vissa kurser som SkyddC håller i har vi nu börjat med förberedande kurser, till exempel introkurser med videoklipp om indikeringsinstrument ap2ce. Detta sparar tid för lärarna under veckan som eleverna finns på plats. Den största utmaningen har varit att få kollegor att våga prova att skapa kurser. Vid tidsbrist är det lätt att köra på i vanliga spår även om man förstår att man på sikt skulle spara tid genom att lära sig något nytt. Trägen vinner dock och nu har flera insett nyttan med det jag pratat om!"

Finns det något pedagogisk situation där plattformen kunde vara särskilt användbar?

"Lärplattformen är mycket bra lämpad för repetition för ex-

empelvis tidvistjänstgörande personal, som introduktioner till grundkurser och som samlingsplats för information och arbetsportfolios för kadetter. Ett bekymmer som återkommer är om elever på våra kurser möter förkunskapskraven. Detta kan man lätt råda bot på genom att de får gå en interaktiv kurs och repetera med hjälp av exempelvis flervalsfrågor i ett prov. Detta sparar mycket tid när vi väl har eleverna i klassrummet sen."

KRISTIAN DARHULT FMTS (Försvarsmakten Tekniska Skola)

Kurschef för SOU Sjö, system- och vapentechniker i

Marinen vid FMTS. Har till största delen tjänstgjort som vapentechniker ombord på korvett typ Visby.

Hur använder du lärplattformen?

"Som en av de större skolorna i Försvarsmakten fick vi 2013 uppgiften att vara pilotskola för införandet av Itslearning. Så för min egen del så har vi använt den internetbaserade lärplattformen i snart tre år; det har varit vår enda digitala informations-spridningskanal för våra kadetter och jag tycker det fungerar bra. Jag använder Itslearning som ett virtuellt klassrum för specialistofficersutbildningen vid FMTS. Kadetten har en väg in i plattformen och det är till vårt klassrum. Där ger jag som kurschef allmän information och styrningar till kadetten, såsom Halmstad Garnisons studerandehandbok, information om

försvarshälsan eller kadettens utbildningsplan. Funktionen "Anslag" i Itslearning använder vi kurschefen som 'KC-information', när vi har fått in sena ändringar om till exempel att Kronflyget är inställt eller dylikt. Vi uppmanar även våra kadetter att aktivera avisering i Itslearning så att de får ett push-meddelande när jag har skrivit något nytt."

ANDREAS BRINK LSS (Luftstridsskolan)

Jobbar på Flygskolans utbildningssektion med samordning och utveckling av flygteoretiska utbildningsinsatser för våra flygelever i samarbete med MHS Karlberg, Trafikflyg-

högskolan i Ljungbyhed och för K3:s blivande UAV-piloter. Drivs av möjligheten att påverka och utforma utbildningen av våra nya flygförare; prövade redan under tjänstgöringen vid FLSC (Flygvapnets Luftstridssimuleringscenter) 2006 att använda lärplattformen för distribuerad utbildning.

Hur använder du lärplattformen?

"Vi använder den framför allt under elevernas förberedande flygteoretiska skede. Våra elever läser, ovanpå de ordinarie studierna på YOP/SOU, flygteori (7,5 hp) innan de kommer till flygutbildningen. Utbildningen är utformad som en semi-distansutbildning där vissa uppgifter genomförs genom lärplattformen, däribland övningsfrågor och diagnostiska prov. Idag finns det ingen lärande organisation

som inte har internet som en del av utbildningen – till och med förstaklassare har surfplattor och virtuella klassrum de gör enklare uppgifter i. Det är helt rätt av Försvarsmakten att satsa på detta och jag hoppas nu att utvecklingen tar fart och att kravställningen gentemot leverantörer och önskemål om efterfrågad funktionalitet med mera utvecklas."

Vilken är den största fördelen respektive utmaningen?

"Att systemet trots allt tillåter kursskapare ett stort mått av frihet. Farhågan att det skulle bli ett komplicerat och oanvändbart system kom på skam. En annan fördel är att det initialt måste ske ett jobb med att uppdatera och förbättra existerande lektionsmaterial. Att kunna samla ett kursinnehåll och utbud på ett ställe är en annan

fördel då det blir mer överblickbart än ett gammalt filsystem. Kunskapsöverföringen lärarna emellan kan också bli bättre. Ur ett elevperspektiv är det både en för- och en nackdel att kunna studera eller göra uppgifter på beting; egenstudier kräver mycket av den enskilde och behöver följas upp mer noggrant för att resultaten ska komma. Så på ett sätt kräver användandet av en lärplattform mer tid både av kursadministratörer och elever än vad många föreställer sig. Den största utmaningen är att hitta en bra mix med relevant innehåll att presentera via nätet. Allt lämpar sig inte för detta. Sekretesskyddat material kan inte vara med, vilket betyder att en del kurser riskerar att bli rumphuggna. Här finns en problematik för Försvarsmakten att förhålla sig till."

Kidnappade, skottskadade, misshandlade. Men kursen i Karlsborg räddade deras liv.

I 40 dygn satt frilansjournalisterna Magnus Falkehed och Niclas Hammarström fångar i inbördeskrigets Syrien.

– Allt vi lärde oss på kursen "Uppdrag i konfliktzon" hade vi nytta av, säger Niclas.

– Vi vill verkligen hylla Försvarmaktens kurs, säger Magnus.

DEN 23 NOVEMBER 2013. Efter en reportageresa i inbördeskrigets Syrien, vid den libanesiska gränsen på väg hem stoppas Magnus och Niclas bil. Skottlossning utbryter och de förs

bort mot ett för dem ovisst öde – men de var inte helt oförberedda.

Ungefär ett år tidigare hade de också råkat ut för en vägspärr, där maskerade beväpnade män stoppade dem. Skottlossning följde, de blev bortförda till ett hus, tvingade att klä av sig nakna, fick nya kläder, blev förnedrade, satta i ett kallt rum utan mat och vatten, behövde kissa i en flaska och blev utspelade mot varandra.

Skillnaden? Då var platsen Karlsborg och inte skräckens Syrien.

– Karlsborg kan vara nog så skräckinjagande, säger Magnus och skrattar.

– Vi kände hela tiden igen oss i

VILL DU VINNA BOKEN "IDAG SKA VI INTE DÖ"?

Försvarets forum har fått ett signerat exemplar av Magnus Falkeheds och Niclas Hammarströms bok som lottas ut till en medarbetare. Mejla bara ditt namn och postadress till ff-red@mil.se och märk mejlet "Bok" så är du med i dragningen. Mejla senast den 8 maj!

Niclas och Magnus i den syriska staden Yabrud, dagen innan de kidnappas.

vad som hände. Rent psykiskt var det lugnande att känna igen moment från kursen och ha en känsla av "det här har jag gjort förut". Visst var situationen i Syrien skräckinjagande men vi slapp det där extra ovissa, säger Niclas.

– Som civilist kritiserar man ofta militärer för att tänka stelt och fyrkantigt, som manualen föreskriver att man ska tänka. Men när man står framför en beväpnad hotfull person som det rinner adrenalin ur öronen på, då är det tryggt, bra och praktiskt att ha en slags handbok och följa den. Man behöver inte fundera eller analysera utan bara agera enligt manualen, säger Magnus.

KURSEN SKAPADE KAMRATSKAP

REPORTAGERESAN till Syrien var det första jobbet som Niclas och Magnus gjorde ihop – det var nämligen på Försvarmaktens kurs som de träffades.

– Jag minns att jag iakttog Niclas i Karlsborg. När vi hade tagits tillfånga satt han och var så cool. "Det där kan vara bra att vara på fältet", tänkte jag då, säger Magnus.

– Visst, det är bara en kidnappingsövning och du kan när som helst räcka upp handen och säga att "jag vill inte vara med", men den är realistisk. Vad jag lärde mig mest av var att iaktta andra deltagares handlande under kursen. En del bröt ihop och började gråta, det lönade sig inte. En del försökte ha attityd och vara kaxiga, det var ju inte heller så smart. Ingen av oss hade någon attityd mot våra syriska kidnappare. Vi visade att vi var människor och hade ett värde men jag vägrade att gråta inför dem, det tillät jag mig inte. Tillsammans med Magnus grät jag som ett barn, säger Niclas.

Han betonar att det inte bara var kidnappingsövningen i Karlsborg som gav ovärderliga kunskaper.

– Allt vi lärde oss på kursen hade vi enorm nytta av. Jag tänker bland annat på sjukvårdsutbildningen och

hur man dyrkar upp handklovar, säger Niclas, som blev skottskadad i benet efter ett flyktförsök.

– Jag hade gått en liknande övning i BBC:s regi året innan. Dess kidnappingsövning var inte alls lika bra, säger Magnus.

Under kidnappingsövningen såg slumpen till att Niclas och Magnus hamnade bredvid varandra i den råkalla vinternatten.

– Vi frös och trängde ihop oss, så det slutade så klart att vi sov sked, säger Niclas.

– När vi vaknade sa vi "Okej, det där gör vi aldrig om!". Det blev ju inte riktigt så, säger Magnus.

TACK TILL DE SOM JOBBADE I TYSTHET

EFTER 46 DAGAR släpptes de båda fria. Nyligen släpptes deras bok "Idag ska vi inte dö", som beskriver reportageresan, fångenskapen, frisläppandet och återförenandet med deras familjer.

Under året som gått har de fortsatt att resa till mer eller mindre osäkra områden – men de är försiktigare.

– Det har blivit mycket farligare för journalister att arbeta i konfliktområden. I Syrien går det inte att avgöra vem som är soldat eller vem som är civil. Dessutom finns det inga klara fronter mellan de olika stridande parterna i landet, säger Niclas.

– Synen på journalister har förändrats. Du är inte bara medierepresentant, utan också en representant för ditt land och vad det står för. Vi tryckte mycket på att vi var svenskar och den generösa svenska asylpolitiken för syrier, säger Magnus.

Han och Niclas har efteråt insett att det finns många som hemma i Sverige och i Beirut, i tysthet arbetade med deras fall – så även anställda inom Försvarmakten.

– Dels är vi tacksamma för den utbildningen vi fick, dels för vad alla i Sverige gjorde för oss, säger Niclas. ◀

Text Dag Enander/InfoS, foto privat

SVENSK LUFTBRO TILL TIMBUKTU

När Mali 01 byggs upp i Timbuktu måste mycket last och personal flygas in från Malis huvudstad Bamako – en tidspressad transportkedja med betydande risker.

– Under åtta flygdagar levererade vi 150 passagerare och 300 ton materiel, säger Rolf Nilsson, flygtjänstledare och flygoperativt ansvarig för uppdraget.

DEN SVENSKA CAMPEN för Mali 01 ligger i anslutning till Timbuktus flygplats – men att flyga in all nödvändig materiel som krävs för att fortsätta etableringsarbetet med stora transportplan är omöjligt. Förklaringen: start- och landningsbanan i Timbuktu håller inte

måttet för de största transportflygplanen som C-17 eller AN-124.

Landtransportalternativet till Timbuktu, som ligger ungefär 150 mil från Bamako, skulle ta fyra till fem dygn medan ett mindre transportflygplan som C-130 Hercules avverkar samma sträcka på en och en halv timme.

– En Hercules är närmast klippt och skuren för uppgiften. Flygplanet designades ursprungligen för just den här typen av uppdrag, att flyga relativt korta sträckor och även kunna landa på banor med tveksam status, säger Rolf Nilsson.

Han och de övriga 18 svenskarna som flugit med två av Försvarmaktens Hercules har under sina två veckor flugit

tjugoen uppdrag på totalt åtta flygdagar. Med nästan tre flygningar dagligen så är tempot högt och dagarna många gånger långa.

– Tolv till tretton timmar som mest, det vill säga dygnets ljusa timmar.

För flera av medarbetarna är Maliflygningarna ingen nyhet. I slutet av förra året var man här första gången och flög samma typ av uppdrag som nu, och när du läser det här har man precis kommit hem efter tredje vändan. Förmodligen inte den sista. Även om det nu var andra gången och man alltid förbättrar sig utifrån de erfarenheter man drar så finns det naturligtvis saker som går att förbättra ytterligare.

– Det har strulat en del med lasterna, så markpersonalen på Flygterminalplutonen har gjort ett jättejobb med omlastningarna så det går att lasta på en Her-

Stommen till en mast som ska byggas upp på svenska campen i Timbuktu lastas av med hjälp av specialfordon. Fordonet heter Keyloader och är ett måste när 20-fots containrar ska lastas av. Besättningen samverkar kort med personalen i Flygterminalplutonen om vad som ska lastas för återtransport till Bamako. Vid start- och landning i Timbuktu bär Herculesbesättningarna hjälm och kroppsskydd.

cules. Vi har blivit väl mottagna på flygplatserna i Bamako och Timbuktu, men inget går av sig självt här. Ibland går det faktiskt rätt trögt, säger Rolf Nilsson.

TAKTISK INFLYGNING TILL TIMBUKTU

– ARBETSDAGARNA liksom flygningarna är rätt lika varandra – det som ändras är innehållet i lastutrymmet, berättar Anders Elofsson, chef för Herculesförbandet.

Ett typuppdrag börjar på morgonen med att besättningarna briefas om aktuellt hotläge och annan information som behövs för uppdraget. Samtidigt gör flygteknikerna i ordning flygplanet. Efter briefing går man ut till planet startar upp och gör sig klara för start. När man startar från Bamako behöver man inte bära hjälm och kroppsskydd, eftersom hotbilden är lägre där. De grejerna sätter man på sig

innan man påbörjar inflygningen mot Timbuktu.

När besättningen sätter på sig skyddsutrustningen och går igenom checklistan "Before entering combat area" förändras stämningen mellan besättningsmedlemmarna: Dialogen skärps och kommunikationen blir mer korthuggen. Den taktiska inflygningen inleds; en metodik man använder när man landar på flygplatser där man kan bli utsatt för beskjutning. Principen är att exponera sig så lite som möjligt och ge den som eventuellt vill skjuta på flygplanet så lite tid som möjligt att få skottmöjlighet.

HEKTISKT ARBETE FÖR MARKPERSONALEN

VÄL NERE PÅ MARKEN i Timbuktu går det fort. Lastmästarna och Flygterminalplutonen hjälps åt att lossa lasten och att lasta på sådant som ska tillbaka

till Bamako. I det här läget är lasten oftast tomt, så kallade lastpaletter som tidigare kommit lastade till Timbuktu.

Flygterminalplutonen är uppdelad med åtta personer i Bamako och fyra i Timbuktu. De har varit på plats sedan månadsskiftet september-oktober förra året. I början var de bara tre i Bamako, men de har efterhand förstärkt med ytterligare fem personer.

Därefter är det taktisk start och flygning tillbaka till Bamako igen.

Personalen i Flygterminalplutonen berättar att när de båda svenska planen kommer nästan samtidigt så blir deras uppgift nästan övermäktig.

– Då hinner vi knappt få bort lasterna från flygplatsen innan det är dags för nästa, säger en medarbetare. ◀

Text och foto **Henrik Gebhardt/F7**

HAN HAR TVÅ FÖRSVARSHINTRESSER:

DOKTORAND OCH DELTIDSSOLDAT

Till vardags forskar han kring immunförsvaret, men några gånger om året byter Jakob Nygren försvarsintrasse och blir förare och signalist vid andra CBRN-plutonen på Totalförsvarets skyddscentrum.

– Det är kul att byta miljö ibland och vara mer handgriplig, säger han.

VARJE SEKUND är de på vakt mot främmande hot som tar sig in och måste hela tiden kunna skilja på sådant som är skadligt och det som är ofarligt för oss. Det handlar så klart om kroppens immunförsvaret, som till stor del sitter i våra tarmar – någonstans mellan 70 till 90 procent av immunförsvarets celler finns där.

Kring det forskar Jakob vid Sahlgrenska akademien i Göteborg där han nu jobbar med sin doktorsavhandling. Men ibland byter han labbet mot garaget,

ett försvarsarbete mot ett annat: som när han nyligen utbildades på de nya terrängbilarna modell 152 som Totalförsvarets skyddscentrum, SkyddC i Umeå tillförts.

– Det är lite härligt att svänga från det teoretiska som jag har i vardagen till det mera handgripliga i Försvarsmakten. Det funkar bra att jobba som deltidssoldat. Kompaniet är ute i god tid med att kalla in mig så jag kan planera mina försök så att de inte krockar med tjänstgöringen, säger Jakob.

Jakobs tid i Försvarsmakten började med värnplikten. Han ryckte in år 2009 i den sista värnpliktskullen vid SkyddC. Då utbildades han till soldat i en lätt rekognoseringsgrupp. I dag håller han en befattning som signalist och förare i underhålls- och saneringsgruppen vid CBRN-kompaniets andra pluton.

Vad är då plus och minus med

Jakob Nygren byter gärna forskarteori på Sahlgrenska mot förarutbildning i djupsnö.

FAKTA: TERRÄNGBIL 152 6X6

Fabrikat: Mercedes-Benz.

Modell: Geländevagen 300 CDI

Stationwagon. **Längd:** 6,35 m. **Bredd:**

2,15 m. **Höjd:** 2,4 m. **Tjänstevikt:**

4 420 kg. **Maxlast:** 2 080 kg. **Totalvikt:**

6 500 kg. **Motorfabrikat:** MB, 300

CDI. **Effekt vid 3800 rpm:** 135 kW

(183 hk).

att vara deltidssoldat?

– Minuset kan vara att detaljinformationen om den kommande tjänstgöringen ibland inte är så bra. Så här långt har det ändå bara varit ett mindre problem då SkyddC är litet och det är lätt att ”jacka” in på rätt plats. Pluset är ombytet, att få träffa vänner från tidigare och att få bryta av med andra arbetskamrater för en tid, säger Jakob.

Okej! Men betyget på den nya terrängbilen och utbildningen på den?

– Det var en bra utbildning vi fick på terrängbilen. Rent allmänt var det en bra förarutbildning. Terrängbilen är kul att köra, lite större än vad man är van vid men väldigt lättkörd. Riktigt roligt att testa på ett fordon man inte kört innan och roligast var det i terrängen. ◀

Text & foto **Wilhelm Guldbrand/SkyddC**

HKP 14

FÖRSENAD MEN FÖRTJÄNSTFULL

ALLT FLER UPPDRAGSTYPER FÖR HELIKOPTER 14

Text **Lasse Jansson/Hkpflj** | Foto **Anthony Pecchi**

UNDER FLERA ÅR stod leveranserna stilla och HKP 14-projektet blev allt mer försenat men sedan ett drygt år tillbaka har det kommit en ny helikopter i kvar-talet. Till skillnad mot de fyra första som levererades redan 2010 och som används främst för att utbilda piloter och tekniker har den nya varianten, HKP 14D, utrustning för att genomföra olika typer av mark- och sjöoperativa uppdrag.

Nyligen genomförde Helikopterflottiljen en fjällflygningsövning i Abisko och för första gången var HKP 14 med. Under två veckor genomfördes 45 timmars fjällflygning med en Helikopter 14D, vilket innebär att flera besättningar är konverterade till bergs- och fjällflygning.

– Det var ganska kärva förhållanden; nederbörd, kyla och svag infrastruktur. Det gjorde ingenting. Helikoptern kom igång även om den stått ute i svinkylan. Det som också är lite speciellt med en så här stor helikopter är att det virvlar upp rätt mycket snö, men det har också gått bra, säger Magnus Carlsson, ställföreträdande divisionschef.

Och så snart Helikopter 14D stationerades i Luleå för ett år sedan, påbörjades trupptransportuppdragen.

– Vi har i snitt två uppdrag i veckan. Då är det allt från att några enstaka personer ska transporteras korta sträckor upp till större förbandsenheter där uppgiften pågår under flera dygn, berättar Magnus Carlsson.

Ett exempel är från övningen Höstlöv förra året då en pluton skulle ner till Umeåtrakten, med personlig utrustning och materiel för uthållighet.

– I jämförelse med vad vi är vana vid är det här en stark maskin även med full last, konstaterar Magnus Carlsson.

BÄTTRE HELIKOPTER I SÄMRE VÄDER

FULL FÖRMÅGA med en ny helikoptertyp byggs inte på en dag. Det kommer att ta flera år och egentligen blir den aldrig färdig. Ny programvara

och ny uppdragsutrustning kommer kontinuerligt att integreras för liksom JAS 39 Gripen är HKP 14 "multi-role", det vill säga samma maskin ska klara av att anpassas för alla typer av uppdrag.

Att ha trupp i kabinen är redan godkänt och att ta ombord lätta terrängfordon är utvärderat och klart, nu återstår bara att skriva utbildningshandböckerna på detaljnivå. Nya funktioner som är på gång för både mark och sjö är att flyga med hängande last och att vinscha. Det har FMV redan gjort med HKP 14D i Sverige. Att flyga med en radar som kan varna för dåliga väderförhållanden är piloterna redan vana vid från helikopter 10 och 15 men avisningssystemet på HKP 14 gör att man kan flyga i betydligt tuffare väder. Närmast på tur står att utbilda sig på instrumentflygning, IFR; först i simulator i Frankrike och sedan i verkligheten.

– Det kommer att öppna nya möjligheter för oss att kunna flyga under helt andra förhållanden än vad vi gjort med tidigare helikoptrar. Det har varit en stor motivationshöjare på skvadronen att få ett nytt helikoptersystem, säger Magnus Carlsson.

Hans division, 11:e helikopterdivisionen, har gått från tre till snart elva HKP 14-piloter på ett år. För färdmekaniker ser det likadant ut. Trenden är också mycket positiv vad gäller tillgängligheten på helikoptrarna.

– De flesta restriktioner som tidigare funnits har nu tagits bort. Tyvärr är det fortfarande en besvärande brist på reservdelar, i synnerhet vad gäller de första fyra maskinerna som levererades i ett grundutförande, säger Magnus Carlsson.

VERSION F LEVERERAS I ÅR

I NOVEMBER FLÖG tredje helikopterskvadronen i Ronneby det första sjöoperativa passet med HKP 14D i form av ytövervakning åt Sjöövervakningscentralen i Göteborg. Även om den sjöoperativa varianten av Helikopter 14, HKP 14F, låter vänta på sig går det att göra mycket med

OVAN: Vy över instrumentpanelen i cockpit. NEDAN: Service och översyn görs dagligen.

Övningarna i Abisko bjöd på norrsken ...

... och tillfälle för snygga stilstudiebilder.

den existerande versionen: Identifiera och dokumentera fartyg och därmed komplettera sjölägesbilder, transportera personer och materiel till fartyg till havs med hjälp av hängande last och vinschning samt utbilda inför nästa steg med HKP 14F.

– Det är samma styrautomat i båda versionerna så redan nu kan vi träna förberedande ubåtsjaksprofiler, det vill säga hur man bäst använder helikoptern under ubåtsjakt, ett förarbete som sedan utvärderas operationellt i F-versionen, säger Björn Palander, taktisk koordinator på HKP 14 i Ronneby.

Björn är en av endast en handfull aktiva på Helikopterflottiljen som har erfarenhet av ubåtsjakt och började flyga som taktisk koordinator ombord helikopter 4 redan 1987. Vad många som debatterar ubåtsjakt inte minns är att HKP 4 togs ur sjöoperativt bruk redan 2006 för att helt läggas i malpåse 2008. Sverige har alltså inte haft helikopterubåtsjaksförmåga på nästan tio år, så det kommer att ta tid att bygga upp den igen.

Dessutom är det akut brist på sonaroperatörer och taktiska koordinatörer. Där ser Björn Palander ett nära samarbete med Sjöstridsskolan, där han själv var lärare under några år, så att sonaroperatörer och taktiker från tredje helikopterskvadronen får samma utbildning som sina kollegor i marinen.

– Man ska kunna ha jobbrotation på flera befattningar, några år med helikoptertjänst, några med fartygstjänst och så tillbaka till Sjöstridsskolan för att utbilda andra.

Hur är det då med den sjöoperativa HKP 14F? Björn Palander har sett de första exemplaren på fabriken i Tyskland och de kommer att börja levereras under andra halvåret i år. Personal från tredje helikopterskvadronen har nyligen deltagit på utbildning på kommande taktiska system på HKP 14F tillsammans med personal från FMV samt tyska testpiloter och testingenjörer. ◀

BESÖKET VID VINDEL

De har varit på de flesta platser där Försvarsmakten finns eller funnits.

Deras alster har beskådats av miljoner par ögon.

Ändå är det sällan specialisterna i Combat Camera syns på bild eller film.

Inte förrän nu.

”JAG HAR KRÄKTS i nästan alla fordon som finns i Försvarsmakten”, säger Alexander Gustavsson när en Pansarterrängbil 360 rullar förbi där han och kollegan Alexander Karlsson står redo på en grusväg mitt i Skåne.

Det betyder inte att Alexander Gustavsson är speciellt åksjuk utan mer ett bevis på att ett av Försvarsmaktens minsta förband också är ett av de mest beresta och mångsidiga: ständigt beredda att både nationellt och internationellt ge visuella underlag för beslut och utvärdering i insatsverksamheten.

Just i dag är dock uppgiften en annan: Att göra en film om NBG 15 som står i beredskap.

71:a mekaniserade bataljonen, som är kärnan i NBG 15 har nu stått i beredskap i tre månader och övar hela tiden på saker som kan hända om de sätts in. Både Gustavsson och kollegan Alexander Karlsson ingår i NBG 15, så för dem är det också övning.

Bland momenten som de ska dokumentera är ett eldöverfall där en soldat blir skadad och evakueras med helikopter. Både när eldöverfallet sker och helikoptrarna kommer inflygande har de sett till att vara på platsen för bästa tänkbara bilder.

– Det vi tar nu och senare när det övas strid i bebyggelse är verksamhetsbilder, som ska kompletteras med en intervju med chefen för 71:a. Vi försöker alltid få med

så mycket bildmaterial hem som möjligt från när vi är ute, säger Alexander Karlsson.

FRÅN LULEÅ TILL MOGADISHU

I SAMMA SEKUND som Alexander och Alexander gör en film om NBG:s övningar på Revinge, befinner sig deras kollega Jimmy Croona 120 mil norrut för att följa det nordiska försvarschefsmötet under olika studiebesök. Det innebär en helt annan sorts dokumentära kunskaper – som att dokumentera när ÖB Sverker Göransson tar världshistoriens kanske första CHODfie på sig själv, den finske försvarschefen Jarmo Lindberg, den norske försvarschefen Haakon Bruun-Hanssen och den danske vice försvarschefen, Per Ludvigsen.

Mer än 700 mil från Luleå ligger ungefär samtidigt specialist Mats Nyström under ett maskeringsnät på en svensk stridsbåt och fotograferar hur en liten skiff närmar sig stridsbåten. Vid alla fyra deltaganden i operation Atalanta i Adenviken har Combat Camera haft med specialister i syfte att kunna dokumentera insatserna. Mats var med på ME01 och blev då vittne till ett piratangrepp.

– Eftersom vi kunde dokumentera piratangreppet på ett bra sätt så kunde vårt material användas i rättegången mot piraterna. Vi är väldigt noga med spårbarheten i materialet så att det inte ska finnas några tvivel på trovärdigheten, säger Mats.

OVAN VÄNSTER: Alexander Gustavsson är för dagen videofotograf. ÖVERST HÖGER: Intervju med soldat från 71:a bataljonen.
OVAN HÖGER: Alexander Karlsson är dagens stillbildsfotograf, här vid en inbrytningsövning.

”Vi utför vår huvudtjänst nästan hela tiden, vilket är stimulerande.”

SOLDATER OCH SJÖMÄN – MED EN KAMERA

SPECIALISTERNÄ PÅ Combat Camera, ComCam må vara mästare på maffiga motljusbilder och snygga filmer på Försvarsmaktens You-Tube-kanal, men i botten har de också gedigna soldat- och sjömannakunskaper. Som Alexander Karlsson, grundutbildad fallskärmsjägare. Efter en insats i Afghanistan stannade han kvar i Försvarsmakten och var sedan späningsoldat på KS 08, i Kosovo.

– Då handlade det om att fotografera byggnader och människor som rörde sig runt dem.

Sedan metodförsöket inleddes 2007 har han jobbat på ComCam och trivs med de omväxlande arbetsuppgifterna.

– Vi utför vår huvudtjänst nästan hela tiden, vilket är stimulerande.

Alexander Gustavsson kommer från ett helt annat håll: han jobbade tidigare som pressfotograf på lokaltidning. Att alla på Combat Camera kommit från två håll – fotografhåll eller soldathåll ger bara ett starkare förband, där man kan lära av varandra.

– Jag får hela tiden nya fotografiska lärdomar och kan i gengäld lära ut soldatkunskaper, säger Alexander Karlsson.

Ingen av dem kan komma på något mindre bra med att ständigt arbeta hos och med andra förband istället för ytterst sällan som egen enhet. Utom en sak.

– Det kan vara lite trist är att precis när du lärt känna förbandet du följer och människorna i det, då är det dags att lämna för nya uppdrag, säger Alexander Karlsson. ◀

FAKTA COMBAT CAMERA

Förbandet är en nationell strategisk resurs som lyder under Ledningsregementet och insatsleds av Försvarsmaktens insatsstab. Uppdraget är att förse högre staber, departement och militära befälhavare i fält med visuellt underlag som stöd för planering och utvärdering under och efter operationer, krishantering, informationstjänst och forensiska uppgifter. Combat Camera har förmåga att följa alla Försvarsmaktens förband, över hela konfliktskalan från övning till väpnad strid. I dagsläget består Combat Camera av 4 officerare och 7 specialister.

2014-01-16 12.30. Vinterutbildning vid Försvarsmaktens vinterenhet i Arvidsjaur. Den här dagen var det bara tolv minusgrader. Foto: David Gernes

2008-06-20 10.10. En liten flicka ur lokalbefolkningen vårdas på Försvarsmaktens sjukhus i Tchad under insatsen TD01. Foto: Johan Lundahl

2012-04-19 18.25. En vänskaplig brottningsmatch mellan en svensk och en afghansk soldat någonstans väster om Mazar-e-Sharif. Foto: Johan Lundahl

2012-04-17 16.20. Ett finskt fordon slås ut av en improviserad sprängladdning – och en svensk soldat skadas vid attacken. Han evakueras här av helikopter. Foto: Johan Lundahl

2013-06-08 16.23. När prinsessan Madeleine gifte sig bildade Försvarsmakten – som här en soldat från P7 – hedersvakt längs kortegevägen. Foto: Johan Lundahl

2009-05-21 14.04. Med ett par tusen meter till botten tar besättningsmedlemmar på HMS Stockholm ett svalt bad i Indiska oceanen under ME01. Foto: Johan Lundahl

2012-11-10 14.01. Under 2012 bedrevs förberedande militär utbildning (FMU) vid en rad förband, här Halmstad. Foto: Niklas Ehlen

2010-03-12 15.06. Som en del av vinterutbildningen övar Hemvärnet klättring någonstans i Lapplandsfjällen. Foto: Anna Norén

2012-04-17 11.48. Operation Ebtekar4 – under sex dygn stöttar soldater ur F522 den afghanska armén och polisen i jakten på illegala vapen. Foto: Johan Lundahl

2009-06-11 17.55. HMS Malmö var en av tre fartyg som deltog i ME01 i Indiska oceanen. Övriga fartyg? HMS Stockholm och HMS Trossö. Foto: Johan Lundahl

2010-02-10 20.14. De stupade officerarna Johan Palmlov och Gunnar Andersson tas emot på Ärna flygfält i Uppsala. Foto: Niklas Ehlén

2013-10-20 14.50. En svensk tolk ur KS27 i samtal med en av nunnorna på klostret i Gracanica. Klostret har stor betydelse för Kosovos serbiska befolkning och vaktades av den svenska styrkan under många år. Foto: Anna Norén

2014-04-24 09.17. Specialisterna på Combat Camera har utbildats av Statens Kriminaltekniska Laboratorium, SKL inom forensisk fotografering, för att kunna arbeta på en brottsplats eller haveriplats. Foto: Anton Thorstensson

Text och foto Magnus Lindstedt/ME04

MATERIELENS MÄSTARE

Hon ser till att alla i ME04 har den materiel de behöver. Och hon ser till att pressa en konteramiral och en adjutant till det yttersta. "De har blivit både starkare och snabbare", säger Maja Axelsson.

NÅGONSTANS UTANFÖR Tanzanias kust. Klockan är 05.30 och under Majas kudde ljuder ett dovt larm. Det är fortfarande stilla i korridorerna på amfibiestridsstödfartyg HNLMS Johan de Witt. Fartyget har varit till sjöss i nästan en månad och även om stämningen är bra börjar de flesta ombord längta efter några dagar till kaj.

Efter att ha lyxsnoozat i tre minuter, kliver förste sergeanten Maja Axelsson upp. Täcket

har snott sig inuti den nederländska marinens påslakan i syntettyg i natt igen. Det är omöjligt att få det att stanna kvar. Maja smyger tyst för att inte väcka sin tyska hyttkamrat som jobbar i skift. Hon är van vid att smyga. Hon börjar nämligen varje morgon med att träna. En timme på cross-trainern, spinningcykeln eller löpbandet brukar det bli innan frukost. Hon tar försiktigt på sina träningskläder utan ett ljud och

tassar försiktigt ut i korridoren.

TRÄNING FÖRE FRUKOST

TRÄNINGSRUMMET ligger på H-däck – fem trappor under C-däck. Rummet är byggt av plywoodväggar och det är besättningen själv som har snickrat ihop det. Här inne finns löpband, spinningcyklar och ett par cross-trainers. Här nere fungerar inte fartygets luftkonditionering och den enda ventilationen utgörs av två

MAJA AXELSSON

Ålder: 24 år

Bor: Kungsholmen i Stockholm men kommer från Agunnaryd i södra Småland (samma by som Ingvar Kamprad, Ikeas grundare).

Familj: Mamma, pappa, familjehunden Moa och bror som också arbetar som soldat på Amfibieregementet.

Intressen: Träning, naturen, swimrun-tävlingar och vara ute med kompisarna på en after work eller något.

Favoritmat: "Just nu är det vad som helst på Rolfs kök."

Favoritdryck: "Riktigt gott kaffe, gärna smaksatt med nötcrème eller Irish coffee. Ett kaffe som doftar gott!"

Semesterplaner: "En crossfit-tävling, en swimrun-tävling, två bröllop och kanske en resa till USA."

PÅ JOBBET

fläktar som står i varsitt hörn av rummet. Efter 60 svettiga, låg-intensiva minuter skyndar Maja återigen upp för trapporna till sin hytt. En kort dusch senare och med den ökenkamoufle-rade fältuniformen på kroppen står hon i underofficersmässen för att äta. Maja tar för sig av frukosten – flingor, mjölk, kaffe och en rostad smörgås. Eftersom fartyget har varit till sjöss så länge börjar utbudet bli tunt.

– Hemma äter jag fil med müsli och kanske en surdegssmörgås med ost. Frukosten i sig skiljer sig inte så mycket men kvaliteten är bättre hemma. Sedan äter vi ju smörgåsar till middag också. Det tröttnar man på rätt snabbt, säger Maja.

MED KOLL PÅ MATERIALEN

EFTER FRUKOSTEN är det allmän rengöring ombord. De som har hytter med egen dusch och toalett behöver bara göra rent efter sig själva. Majas

Egen träning, personlig tränare men framför allt, kvartermästare är Maja Axelssons roller på ME04.

tyska hyttkamrat arbetar som vakthavande stabsassistent i den multinationella staben. Hon har redan gått för att arbeta och Maja städar snabbt av hytten, tar med sig en bok sätter sig ute på signaldäck i några minuter. Det är vid denna tid på dygnet som det finns en kort stund över för att hinna läsa. Solen har redan gått upp och kastar ett rosa ljus över fartyget. Trots dånet från skorstenarna högst upp på däck är det en stilla morgon. Maja hinner bläddra igenom ett tiotal sidor i boken innan det är dags att börja jobba.

Maja arbetar som kvartermästare i det svenska förbandet ME04. I insatsen är det hennes uppgift att förse hela förbandet med den materiel som behövs. Eftersom förbandet är litet har

hon fler uppgifter. Hon ska bland annat sköta en hel del av kontakterna hem till de logistiska företrädarna vid Marinbasen, JSS och marintaktisk stab hemma i Sverige. I dag är uppgiften att avrusta ett 20-tal soldater och officerare som ska rotera hem. Även om insatsen bara pågår i fyra och en halv månad är idén att sprida insatserfarenheter till så många som möjligt. Därför

personlig tränare och kontingentschefen frågade om inte jag kunde hjälpa till. Det ställde jag upp på och nu tränar jag amiralen och hans adjutant två gånger i veckan. De verkar uppskatta det och man kan även se att de har blivit både starkare och snabbare, säger Maja.

Eftersom många saknar tiden att träna i en timme är snabba cirkelträningspass populära

”Vi vill kunna skicka hem materielen på ett bra sätt.”

delar stridsbåts- och helikopterbesättningarna på insatsen och deras ersättare ska snart komma och lösa av dem. Maja beger sig ned till övre fordonsdäck som ligger näst längst ned i fartyget. Soldaterna och officerarna är redan på plats och plockar med kroppsskydd och stridsvästar. Här är ljuset dåligt och luftfuktigheten hög. Strax börjar en och annan svettpärla synas i allas pannor. Maja hänger av sig sin fältskjorta och börjar dirigera materielen.

– Det är min uppgift att inventera och se till att alla reglerar eventuella förluster och trasig materiel. Vi vill kunna skicka hem materielen på ett bra sätt. Det tar en stor del av tiden just nu.

”JAG NJUTER INTE AV ATT SE AMIRALEN LIDA”

SOM PÅ ALLA internationella insatser är fysisk träning populärt även på ME04. Maja är strikt med sin träning och tränar minst två gånger om dagen, allt från boxning till promenader. Förutom att träna sig själv har hon ett specialupdrag: Maja är personlig tränare till EU Naval Force styrkechef, konteramiral Jonas Haggren.

– Styrkechefen behövde en

ombord. Styrkechefen och hans adjutant brukar dyka upp på förmiddagarna och passet brukar ta ungefär 40 minuter. Det är ett högintensivt pass men bara för att du råkar vara amiral ska du inte tro att du kommer undan. Maja driver sina pass med fasthet.

– Det är roligt att skräddarsy pass som de kan genomföra utan att ge upp. Sedan är det roligt att se deras vilja att prestera och att pressa dem till det men jag njuter inte av att se amiralen lida, säger Maja och skrattar.

Alla som varit ute på en övning eller genomfört en internationell insats vet att de flesta dagar rusar förbi. Det är ingen skillnad på ME04 och inte denna dag heller. Plötsligt är den slut.

– Det är jobb hela dagen och helt plötsligt är klockan åtta. Efter det hinner man kanske se en film och sedan är det dags att sova, säger Maja.

Hennes tyska hyttkamrat har redan somnat och dragit för sitt sängdraperi. Maja drar upp täcket över sig med den nederländska marinens officiella påslakan i syntettyg. Det kommer med största sannolikhet att sno sig i natt igen. ◀

UTMÄRKELSER MED EN HISTORIA

På en grå eller blå uniform sticker de ut, de små och färgglada tygbitarna. Men varför finns släpsspännan – och vad betyder de? Forsvarets forum vet svaret.

REDAN DE GAMLA GREKERNA började dela ut militära utmärkelser, ofta ett litet medalj som hängdes runt antingen på en ryttares häst bringa eller möjligen direkt på den belönades bröst. En sådan medalj var alltid i guld eller silver och var en genuin lön för utförda dugligheter – och användes ganska ofta som betalningsmedel. Moderna ordnar och medaljer må glimma likt guld men är sällan i ädel metall. Istället representerar de att bäraren gjort något enastående eller tillhör till en viss organisation.

Men släpsspännan då?

Tja, förklaringen är ganska enkel: att dagligdags gå runt med ett stort antal klirrande medaljer på bröstet kan vara lätt irriterande och möjligen skoliosframkallande.

Alltså tog man en bit av medaljens tygband och

SVERKER GÖRANSONS SLÄPSPÄNNAN OCH DERAS BETYDELSE

20 granna små tygband och en metallknapp sitter på överbefälhavarens vänstra vapenrocksbröst. Men vad betyder utmärkelserna och vem har delat ut dem? Här är svaren – i ordningen ovan från vänster.

lät detta vara symbolen för utmärkelsen. Därmed är de flesta släpsspännan i sin färgkomposition unika – allt för att betraktaren snabbt ska kunna avgöra vilka utmärkelser som bäraren innehar.

Så vad är det för utmärkelser ÖB Sverker Göranson har på sin uniform?

Svaren ser du till ovan! ◀

Text **Dag Enander/InfoS**

Foto **Niklas Ehlén/ComCam & Shutterstock**

TIPS! På www.medalj.nu kan du lära dig mer om medaljer och släpsspännan – och se i vilken ordning du bör bära dina egna.

1. Medaljen för nit och redlighet i rikets tjänst.

Tilldelas den som varit i statlig tjänst i 30 år och visat "nit och redlighet". Sedan 1973 den enda utmärkelsen som utdelas för statlig tjänst. Medaljen väger 11 gram och är i 23 karats guld.

2. Försvarmaktens värnpliktsmedalj. Tilldelas de som fullgjort värnplikt mellan år 1901-2010 med godkänt betyg. Sedan 30 juni 2010 är medaljen vilande.

3. Försvarmaktens medalj för internationella insatser. Tilldelas Försvarmaktens personal som fullgjort internationell insats under en kontinuerlig eller ackumulerad tidsperiod om minst 30 dagar under en tolv månaders period.

4. Hemvärnets kungliga förtjänstmedalj i guld. Tilldelas den som genom synnerligen betydelsefull tjänstgöring bidragit till att utveckla hemvärdet utöver vad tjänsten kräver. Instiftad 1947.

5. Livgardets förtjänstmedalj i guld. Tilldelas person som på ett mycket förtjänstfullt sätt utfört tjänst, gärning eller prestation som gagnat Livgardet. Instiftad 1999.

6. Livgardets dragoners förtjänstmedalj. Instiftad

1993. År 1997 till 2000 var Sverker Göranson brigadchef för Livgardesbrigaden.

7. Fredsbaskarna Sveriges förtjänstmedalj. Instiftad 1996.

8. Kamratförbundet för Svenska Koreaaambulansens minnes- och förtjänstkors. Mellan 1950-58 fanns ett svenskt Röda Kors-sjukhus i Pusan, Korea.

9. Förbundet Sveriges Reservofficerars Förtjänsttecken i silver. Instiftad 1969.

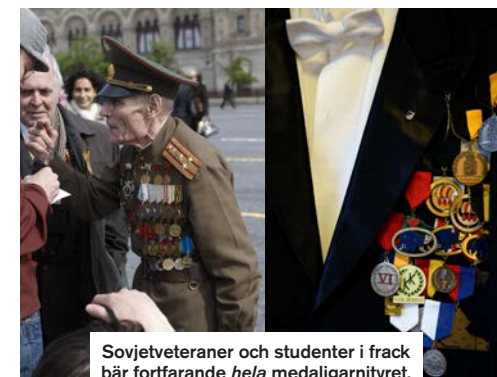
10. Norra Skånska regementets (P 6/Fo 14) minnesmedalj. Instiftad 1994. Pansarförbandet P6 verkade i Kristianstad mellan 1963-1994.

11. Storkorset av Finlands Lejons Orden/ Suomen Leijonan ritarikunta (Finland). Instiftad 1942. Utdelas till både militära och civila mottagare.

12. Den Kongelige Norske Fortjenstorden, kommander med stjerne (Norge). Instiftad 1985. Tilldelas för «enastående service till förmån för Norge»

13. Blå Korset/Sininen Risti (Finland). Finska frihetskrigarnas Blå Kors, instiftad 1968.

14. Grosses Verdienstkreuz mit

Sovjetveteraner och studenter i frack bär fortfarande **hela** medaljgarnityret.

Stern (Tyskland). Förtjänstorden och landets enda statsorden. Delas ut för särskilda prestationer inom politik, näringsliv, kultur och humaniora. Instiftad 1951.

15. Ehrenkreuz der Bundeswehr in Gold (Tyskland). Instiftad 1980.

16. Legion of Merit, Commander (USA). Instiftad 1942. Enligt amerikansk bärandeordning den femte främsta utmärkelsen.

17. Ordre national de la Légion d'honneur, Commandeur (Frankrike). Instiftad 1802 av Napoleon Bonaparte. En av drygt 3000 utdelade i kommandörsklassen.

18. Italienska försvarschefens internationella hedersmedalj. Förtjänstmedalj för internationella insatser.

19. United Nations Protection Force UNPROFOR medal (FN) År 1995 var Sverker Göranson stabschef för den nordiska bataljonen, BA 05.

20. Implementation Force medal (Nato) År 1996 var Sverker Göranson ställföreträdande bataljonschef för SweBat.

21. United States Army Command and General Staff Officer Course Badge

FLER FRÅGOR TILL FÖRVALTAREN

Att det fanns spörsmål om våra uniforms- och ceremonibestämmelser var väntat. Därför fortsätter Patrik Laestadius besvara medarbetarnas funderingar kring utbildningstecken och uniformsreglementen.

Har du också en fråga om Försvarsmaktens uniformer, traditioner eller liknande? Ställ den till Patrik! Mejla frågan till ff-red@mil.se så kommer svaret i ett kommande nummer av Försvarets forum.

VARFÖR SÅ FÅ UTBILDNINGSTECKEN?

I dagsläget så finns det inte, enligt min förståelse, så många utbildningstecken som är aktuella. Och jag undrar om det är något som ska ses över? Utbildningstecken är något som skapar stolthet och värde hos individen. Det finns många tecken för olika jägare, röjdyk med flera – men inga för sjukvårdare, som ändå läser 15 högskolepoäng och förväntas kunna rädda liv efter utbildningen. Måste man ha ett tjockt "pannben" för att få förtjäna den formen av erkännande som utbildningstecken innebär?

Helm

FÖRVALTARE LAESTADIUS SVARAR:

Tack för din fråga, Helm!

I Försvarsmakten var det nybildade flygvapnet som var först ut med att anta emblem som tilldelas efter avslutad examination. Flygförarmärket definierades ändå inte som ett utbildningstecken utan utvisade tillhörighet till flygförarnas

fackområde. Flygvapnet utvecklade detta genom åren och kallade flygförarmärkena i sina olika versioner för utbildningstecken under en tid. Marinen hade länge bara utbildningstecken för kustjägare.

Först efter lång påtryckning från ubåtsvapnet tilläts utbildningstecken för ubåts tjänst vilka numera tillsammans med ytstrids- och minikrigstecknen klassificeras som facktecken. Armén beslutade vid uniformsutredningen som föregick uniforms-system m/60 att endast helikopterförare och fallskärmsjägare skulle ha utbildningstecken. Efterhand specialiserades området till specialutbildningstecken och vidareutbildningstecken och många nya har tillåtits.

Några tecken var från början avsedda att utvisa genomförd instruktörskurs i visst område men utvisar i dag examinerad kompetens från utbildning (till exempel utbildningstecken för ammunitionsröjning).

Dagens bestämmelser anger tydligt att utbildningstecken får bäras oavsett stridskraftstillhörighet medan facktecken förbehålls respektive stridskrafts uniform.

PROD UTB arbetar sedan i år med definitionen: Ett utbildningstecken utvisar examination från yrkes- och befattningskurs godkänd av försvarsmaktens utbildningschef.

Utbildningsavdelningen har också fått i uppgift att föreslå ett mer sammanhängande system för olika tjänstetecken där utbildningstecken är en viktig del. Kompetensen inom det försvarsmedicinska området utvisas endast av legitimerad sjukvårdspersonal i form av deras facktecken. Det är helt klart ett av de arbetsområden där man kan tänka sig en utveckling av hur olika tjänstetecken ska bäras i framtiden.

HUR HA KOLL PÅ REGLEMENTET?

Jag har alltid varit mån om att ha min uniform korrekt

och följa de reglementen som funnits men sedan flera är trycks inte uniformsreglementet. Hur beter jag mig som reservofficer för att bli rätt klädd – som reservofficerare har jag inte tillgång till intranätet. Hur vill Försvarsmakten lösa detta problem för mig och andra reservofficerare?

Kapten i reserven

FÖRVALTARE LAESTADIUS SVARAR:

Tack för din fråga, Kapten i reserven!

Aktuella bestämmelser finns alltid tillgängliga på intranätet emilia och i PDF-format på webbplatsen www.forsvarsmakten.se. Och Försvarsmaktens uniformsbestämmelser från 2009 gäller alltså. Ett stort arbete har genomförts med att inarbeta fler styrande dokumentationsningar för att minska regelkonflikter. Nya uppdaterade bestämmelser publiceras självfallet både på emilia och på Försvarsmaktens webbplats.

VARFÖR INGET PREVENTIVT ARBETE FÖR ATT MOTVERKA PTSD?

Jag är inte någon ledande expert inom ämnet, har inte varit ute på mission eller upplevt PTSD. Jag har däremot hört från många att Försvarsmaktens omhändertagande av våra hemkommande veteraner är bristfälligt och läst många berättelser om veteraner som har fått PTSD av sin tjänst. Jag är engagerad inom en organisation som hjälper veteran-kamrater som hamnat i ekonomiskt trångmål av en eller annan anledning. Det jag sett är att många av dessa lider av psykisk ohälsa, ofta kopplat till sin tjänst.

Under min psykologutbildning har jag fått läsa om många olika sjukdomstillstånd och hur man kan arbeta preventivt. Jag har också lagt ner egen tid på att veta mer om PTSD och hittat forskningsrapporter om hur man kan arbeta preventivt med att motverka PTSD hos krigs- och katastrofdrabbade barn. Inte många studier, men de finns och alla pekar på goda resultat. När jag försökte hitta studier gällande preventivt arbete med soldater hittade jag noll. Detta trots att det konstant skickas ut soldater till oroshärdar och att man vet om att en viss andel kommer utveckla PTSD efteråt. Därför vill jag uppmana Försvarsmakten att börja arbeta

preventivt för att motverka PTSD och underlätta tillfrisknande för de som ändå utvecklar det.

Viktor Öhlund/119

Viktor,

Tack för ditt engagemang för utlandsveteraner!

Försvarsmakten arbetar i dag både hälsofrämjande och förebyggande med hälsa/ohälsa främst genom Försvarshälsan, där företagsläkare, företagssköterskor, ergonomer, fysioterapeuter, psykologer, hälsopedagoger, arbetsmiljöingenjörer och medicinska sekreterare – totalt över 200 befattningar – som dagligen möter utlandsveteraner både före och efter insats.

Vidare har Försvarsmakten i dag en psykolog från Försvarshälsan på plats i Mali för att arbeta preventivt med vidmakthållande av det psykiska stridsvärdet.

Rutinen före insats är att den anställda erhåller utbildning i stressreaktioner och stresshantering. Vidare har Försvarsmakten valt att översätta ett amerikanskt koncept vid namn Combat & Operational Stress Control Program (COSC) för personal i insats. Det finns en uppsjö av preventiva koncept på den internationella militära arenan när det gäller arbetsrelaterad stress i militär insatsmiljö och det är ett utvecklingsarbete som Försvarsmakten noggrant följer. Vidare finns det idag behandlingsmetoder som möjliggör återtagande av god livskvalité för den som erhållit insatsrelaterad psykisk ohälsa. Försvarsmakten som arbetsgivare är redo att ta sitt arbetsmiljöansvar fullt ut.

Anne Lindqvist

Försvarsöverpsykolog

VARFÖR FINNS DET INGEN MÖSSA I FÖRSVARSMAKTEN?

Jag känner att vi inom Försvarsmakten saknar viss grundläggande utrustning för oss soldater och sjömän: en helt vanlig enkel toppluva. Vi har otäckt många opraktiska saker vi kan bära som huvudbonad, men ingen snygg, varm behaglig toppluva. Ta fram en toppluva som kan bäras höst, vinter samt i kylig ökennatt!

Nästa grundläggande plagg är en funktionströja att bära närmast kroppen. Vi lär ut för att både kunna hålla värme samt transportera svett, men vi kan inte erbjuda ett uniforms-

system som fungerar enligt just flerskiktprincipen. Fältskjorta 90 är enligt min mening bra men för tjock att bära närmast kroppen. Utöver detta saknar vi en riktig stridshandske. Nuvarande stridshandske 2000 är närmast ett skämt. Den är stel, har för lång mudd och tar flera dygn att torka när den blivit blöt. Ta fram en riktig stridshandske som svarar upp på våra behov vid just strid. Stefan Good/FöMedC

FÅ EMILIA OCH VIDAR ATT FUNGERA IHOP!

De stora vinsterna med att införa emilia och VIDAR var bland annat att systemen skulle

vila på samma plattform och att man bara skulle behöva lagra våra dokument på ETT ställe. Detta i syfte att spara lagringsytor och spara pengar.

Vad får jag reda på nu? VIDAR har ingen knapp eller instruktion för hur man publicerar på emilia. Alternativen jag fick var: "Spara ned dokumentet på skrivbordet och sedan ladda upp det i emilia". Vinsten uteblir alltså! Eller försök "Skapa en länk i emilia och länka till VIDAR handlingen". Det går inte att länka till de i emilia befintliga dokumentbiblioteken utan då får jag skapa en ny dokumentsida för att länken ska fungera. Björn Borg/FöMedC

SKRIV EN INSÄNDARE! Helst kort, inte längre än 1000 tecken och mejla till ff-red@mil.se före den 20 maj.

DÄR NI ÄR, DIT ÅKER VI

Känslan av vanmakt kommer över oss på väg mot Timbuktu i norra Mali. Allt har gått fel och vi befinner oss på ett enkelt sjukhus strax utanför Mopti. Kommer vi någonsin att nå målet – de svenska soldaterna i Timbuktu?

SÅ HÄR ÄR DET. Dit svenska soldater skickas åker vi: ett gäng envisa journalister. Vi vill berätta om er, om uppdraget, om huruvida Försvarsmakten sköter sig och såklart om uppgiften utförs korrekt. Det är vårt jobb att möta er ute i den torraste öknen, högsta bergen eller djupaste skogen om det

” Jihadister är från öknen, de kan inte simma och är rädda för vatten. ”

är dit riksdagen skickat er. Men även om vi har samma geografiska mål tror jag våra resor skiljer sig markant och det kanske kan förklara varför vi inte kommer oftare – vilket är ett klagomål jag hör ofta.

Resan mot Timbuktu i januari är det senaste exemplet. Jag och fotograf Martin von Krogh var skickade av Expressen för att rapportera om den nybyggda svenska basen. Resan hade börjat struligt då Martins flyg blev ett dygn försenat och väskan var borta. Men vi tog beslutet att påbörja resan från Bamako och uppåt ändå. Många väljer att flyga med Minusma men när vi fick veta att det innebar restriktioner - det gick exempelvis inte att lämna basen – fick vi hitta en annan lösning. Det vill säga landvägen. Problemen avlöste varandra. Bilen som vi hade hyrt gick inte att backa med, senare gick den inte att starta och till slut hoppade vi på ett motorcykelflak. Värre blev det när vår tolk Amadou plötsligt kollapsade. För en stund var paniken total. Som tur visade det sig bara vara en malariaattack och han kvicknade till på sjukhuset i Mopti. Tanken var att sedan fortsätta bilvägen upp till Timbuktu, men hot om rån och eldstrider fick oss att tänka om. Vi fick klart för oss att det säkraste var Nigerfloden. När jag frågade båtfolket varför jihadisterna inte slog till mot floden, svarade de med självljud: röst:

– Jihadister är från öknen, de kan inte simma och är rädda för vatten.

Istället var flodhästarna det största hotet. Det är första gången jag lagt till flodhästrisk i mina säkerhetsbedömningar, men vi tog beslutet att hyra en träbåt och genomföra den två dygn långa resan med extremt kalla nätter. Som tur var så blåste det och flodhästarna höll sig under vattenytan eftersom de inte tycker om att få vatten i näsan (kaptens ord). När vi till slut kom fram var vaktposten stängd och vi fick vänta i ytterligare fem timmar i den då läckande båten. Det blev

en resa jag aldrig kommer glömma och det var ganska skönt att till slut se den svenska flaggan vid camp Ankeborg.

Målet var nått. Nu vet ni varför det ibland dröjer innan vi kommer.

Terese Cristiansson, prisbelönt reporter och författare.

Sedan 2006 frilans med världen som arbetsfält och Nairobi som bas. Jobbar framförallt för Expressen, TV4, Fokus och DI Weekend. Bodde i Kabul mellan 2010-2012. Förra året syntes hon i TV4:s dokumentärserie Korrarna.

Ordet frilans betecknade från början en medeltida legosoldat, "en fri lant" där ordet fri betydde osvuren, inte gratis. Användes för första gången av Sir Walter Scott i romanen Ivanhoe från 1820.

BILDEN

Foto: Mats Nyström/ComCam

VÅGAD VINSCHNING

En stridsbåt 90 ur den svenska styrkan ME04 övar vinschning av person och utrustning stridsbåten och en nederländsk NH90. Förste sergeanterna Erik Utterström och Wille Jämsén hjälper till att leda ned den nederländske ytbärgaren till stridsbåten däck.

Posttidning B

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarets forum, SE-107 85 STOCKHOLM

VETERANDAGEN DEN 29 MAJ

Kom och hylla Sveriges veteraner vid det nationella veteranmonumentet Restare, på gräsmattan framför Sjöhistoriska museet i Stockholm.

09.00–17.30: Försvarsmakten, andra myndigheter och ideella organisationer visar verksamhet ur ett veteran- och anhörigperspektiv.

14.30: Veterandagsceremoni med kransnedläggning och medaljering.
Medverkan av bland annat Kung Carl XVI Gustaf och ÖB Sverker Göranson.

17.30: Veterankonsert med Arméns musikkår.

TA MED DINA VÄNNER – ALLA ÄR VÄLKOMNA!

forsvarsmakten.se/veterandagen #veterandagen